

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์กรณีโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ จังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การบริหารงานกิจการนักเรียน
2. แนวคิดเกี่ยวกับวินัยนักเรียน
3. กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control : AIC)
4. การนิเทศภายใน
5. บริบทโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ
6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 7.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 7.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. การบริหารงานกิจการนักเรียน

การบริหารงานกิจการนักเรียน เป็นเรื่องที่มีมุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้และการดำรงชีวิตของนักเรียนในโรงเรียน ให้ดำเนินไปด้วยดี มีความปกติสุข ตลอดจนจนถึงการมุ่งพัฒนาบุคลิกภาพการมีวินัยในตนเอง การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม การพัฒนาความสามารถ ความสนใจ และความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและแก่สังคมให้ได้มากที่สุด

ความหมายของกิจการนักเรียน

ความหมายของคำว่ากิจการนักเรียน ได้มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ภิญโญ สาร (2536 : 185) กล่าวว่า การบริหารกิจการนักเรียน หมายถึง การบริหารและการนิเทศบรรดากิจการต่างๆ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน

การบริหารและการนิเทศบรรดากิจการต่างๆ ทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน ในส่วนที่ไม่เกี่ยวกับการสอนในห้องเรียน

นางเขาวี กัลยาลักษณ์ (2541 : 11) ได้สรุปความหมายของกิจการนักเรียนว่า กิจการนักเรียน หมายถึง การจัดดำเนินงานกิจการนักเรียน และกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนและเป็นกิจกรรมที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนในห้องเรียน ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีความเจริญงอกงามในด้านสติปัญญา อารมณ์ สังคม ร่างกาย และจิตใจ เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีความประพฤติที่ดีงาม มีระเบียบวินัย มีความคิดใฝ่ตรง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ แสวงหาความรู้อยู่เสมอ รู้จักนำความรู้ประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์

รวรเวทย์ บุญมา (2541 : 12) ได้กล่าวถึงการบริหารกิจการนักเรียนว่า เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน นอกเหนือจากการเรียนการสอนตามปกติในชั้นเรียน ขอบข่ายของการบริหารกิจการนักเรียน ขึ้นอยู่กับสภาพสังคม ชุมชน ขนาด และระดับของสถานศึกษา รวมทั้งทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่ในสถานศึกษา

สรุปได้ว่า งานกิจการนักเรียนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนโดยตรง ซึ่งไม่ใช่การสอนในชั้นเรียนตามปกติเป็นเรื่องการส่งเสริมการเรียนการสอนของนักเรียนทุกคนให้ก้าวหน้า ประสบผลสำเร็จ และมุ่งส่งเสริมการดำรงชีวิตของนักเรียนให้ดำเนินไปด้วยดี ซึ่งมีผลไปถึงการพัฒนาบุคลิกภาพความรู้ความสามารถและความถนัดของนักเรียนแต่ละคนให้ก้าวหน้า เป็นประโยชน์สูงสุดแก่ตัวนักเรียน ขณะที่กำลังศึกษาในโรงเรียน และเมื่อสำเร็จการศึกษาออกไปประกอบอาชีพการงานต่อไป

2. แนวคิดเกี่ยวกับวินัยนักเรียน

2.1 ความหมายของวินัย

ได้มีนักการศึกษาให้ความหมายของวินัย ไว้หลายท่านดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2531 : 756) ให้ความหมายคำว่า “วินัย” หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับข้อปฏิบัติ

ถาวร วิชาหง (2540 : 40) ให้ความหมายคำว่า “วินัย” หมายถึง การอยู่ในระเบียบแบบแผนและข้อบังคับของสังคม ดังนั้นการเสริมสร้างวินัยให้นักเรียน จึงควรครอบคลุมถึงการส่งเสริมพัฒนานักเรียน ให้สามารถประพฤติตนอยู่ในระเบียบแบบแผน และข้อบังคับของโรงเรียนและสังคมได้อย่างเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (ม.ป.ป. : 6) ได้ให้ความหมายของ วินัยว่า วินัย หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเองและปฏิบัติตนตามระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2540 : 20) ได้ให้ความหมายของ วินัย ไว้ว่า วินัย หมายถึง คุณลักษณะทางจิตใจ และพฤติกรรมที่ช่วยให้สามารถควบคุมตนเอง และปฏิบัติตามระบบระเบียบเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ซึ่งคนส่วนมากเห็นว่าวินัยเกิดจากการดูแลควบคุมในระยะแรกที่เด็กยังเยาว์ การทำคนเป็นแบบอย่างที่ดี และการแนะนำบอกกล่าวด้วยเหตุผล โดยไม่รู้สึกรู้สีกว่าถูกต้องนับว่าเป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเคยชินที่ดีและเกิดความเต็มใจที่จะปฏิบัติตาม ส่วนมากการใช้วินัยภายนอกมักเกิดในลักษณะภาวะจำยอม เกรงกลัวอำนาจ และการลงโทษ มักถูกควบคุมให้ปฏิบัติหรือเสริมแรงเช่น ให้รางวัลหรือลงโทษ ทำให้เด็กตกอยู่ในภาวะจำใจและไม่เต็มใจ

สุโท เจริญสุข (2515 : 92) ได้ให้ความหมายของ “วินัย” ว่า หมายถึง ข้อกำหนดข้อตกลงร่วมกันในการประพฤติ เพื่อให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นคนดี มีชีวิตที่ราบรื่นในสังคม

กิติมา ปรีดีคิลก (2532 : 67) ได้สรุปว่า “วินัย” มีความหมายได้ 2 นัย คือ

1. ความหมายในทางรูปธรรม คือ ปทัสถานแห่งความประพฤติ ซึ่งกำหนดไว้เป็นข้อปฏิบัติ หรือแบบแผนสำหรับคนในหน่วยงานใหญ่ ในหมู่เหล่า ในวงการแต่ละแห่ง ซึ่งจะเรียกข้อปฏิบัติหรือแบบแผนที่กำหนดไว้หรือมุ่งหวังสำหรับคนในวงการณ์นั้นว่า “วินัย”

2. ความหมายในทางนามธรรม หมายถึง ลักษณะเชิงพฤติกรรม (Behavior) ที่แสดงออกมาเป็น

2.1 การปฏิบัติตามข้อปฏิบัติตามคำสั่งระเบียบแบบแผน

2.2 การควบคุมตนเองให้มีความเป็นระเบียบ ให้อยู่ในแบบแผนคือให้ตั้งใจทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์

เอ็ด สาระภูมิ (2530 : 13) ให้ความหมายคำว่า “วินัย” หมายถึง ระเบียบแบบแผนที่กำหนดไว้เป็นแนวทางของผู้ปฏิบัติงาน เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมาย ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีระเบียบ

พนัส หัตสนาคินทร์ (2529 : 292) ให้ความหมายคำว่า “วินัย” หมายถึง มาตรการที่สร้างขึ้นเพื่อให้สมาชิกในสังคม ต้องปฏิบัติตามข้อบังคับที่แต่ละสังคมได้กำหนดไว้

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (กรมวิชาการ. 2542 : 140) ได้ให้ความหมายของวินัยว่า วินัย หมายถึง ระเบียบทั้งหมดของชีวิตและสังคมมนุษย์

จูไรรัตน์ แสนวัง (2543 : 22) ให้ความหมายของวินัยว่า วินัย หมายถึง กฎระเบียบ ข้อบังคับที่สถานศึกษากำหนดขึ้น เพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้ปฏิบัติตนให้เป็นรูปแบบและแนวทางเดียวกัน โดยตัวของนักเรียนเองภายใต้การกำกับดูแลของครูอาจารย์

ธิติมา จักรเพชร (2544 : 9) ให้ความหมายของวินัยว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนข้อบังคับที่สังคมกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับบุคคลในสังคมเป็นสิ่งควบคุมให้บุคคลตกอยู่ในระเบียบแบบแผนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบ ความสงบสุขของสังคม

บัณฑิต เหล่าสุชา (2544 : 4) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรมกรรมมีระเบียบวินัย หมายถึง การกระทำพฤติกรรมตามระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับต่างๆ ที่สังคมกำหนดขึ้น เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม

รัตนภรณ์ พลชา (2544 : 21) ให้ความหมายของวินัยว่า วินัย หมายถึง ข้อปฏิบัติตนสำหรับควบคุมความประพฤติของบุคคลเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

พิสิทธิ์ หอมสมบัติ (2546 : 14) ได้สรุปไว้ว่า วินัย หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนข้อบังคับที่สังคมกำหนดขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคคลในสังคมเป็นสิ่งควบคุมให้บุคคลตกอยู่ในระเบียบแบบแผนเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นระเบียบความสงบสุขของสังคม

สรุปได้ว่า วินัย หมายถึง ระเบียบแบบแผนตามที่สังคมให้การยอมรับซึ่งกำหนดไว้ให้ประพฤติกฎปฏิบัติตน โดยไม่บังคับหากแต่เป็นคุณลักษณะเฉพาะคนในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง

2.2 กระบวนการควบคุมระเบียบวินัย

การควบคุมระเบียบวินัยมีกระบวนการมี ขั้นตอนหลัก 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวางระเบียบวินัย ได้แก่ การกำหนดกฎเกณฑ์เกี่ยวกับระเบียบวินัยเพื่อใช้เป็นเกณฑ์กำหนดพฤติกรรมของนักเรียน ถือเป็นภารกิจที่สำคัญเป็นลำดับแรก เพื่อเป็นหลักยึดในการพิจารณาพฤติกรรมนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การติดตามประเมินผล ได้แก่ กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมของนักเรียนในภาวะโอกาสต่างๆ ตามความเป็นจริงเพื่อนำพฤติกรรมที่

รวบรวมมาพิจารณาตัดสินใจ

ขั้นตอนที่ 3 การเปรียบเทียบ ได้แก่ กระบวนการที่นำพฤติกรรมจริงมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือระเบียบวินัยที่วางไว้ เพื่อดูสถานะเบี่ยงเบนเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจหรือนำมาดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง

ขั้นตอนที่ 4 การปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ การดำเนินการแก้ไขและพัฒนาสภาพความคิดปกติและพัฒนาให้นักเรียนบุคลิกภาพที่ถูกต้อง

การเสริมสร้างวินัยนักเรียน เป็นการกำหนดแนวปฏิบัติของโรงเรียนเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนและเพื่อให้นักเรียนได้สังเกตเห็นคุณค่าและปฏิบัติตามข้อบ่งชี้ในแต่ละด้าน ดังนี้

2.2.1 วินัยด้านความรับผิดชอบ

ความรับผิดชอบคือ การยอมรับในการกระทำของตนเองด้วยความเต็มใจ ไม่ว่าจะผลดีผลร้าย ไม่ว่าจะถูกหรือผิด ไม่ปิดความรับผิดชอบไปให้บุคคลอื่น และพร้อมที่จะปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดผลดีขึ้นแก่ตนเองและส่วนรวม ความรับผิดชอบทำให้บุคคลปฏิบัติตามหน้าที่ของตน คือความมีวินัย

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2528 : 70-71) กล่าวว่า ความรับผิดชอบประกอบด้วย

1. ความรับผิดชอบต่อตนเอง เช่น รู้จักหน้าที่ ตั้งใจจริงในการปฏิบัติหน้าที่ ปฏิบัติตนเป็นทางไปสู่ความเป็นพลเมืองดี การศึกษาเป็นส่วนสำคัญโดยการส่งเสริมและปลูกฝังระเบียบวินัยให้แก่คนในชาติ การยอมรับเหตุผล กล้าแสดงออก กล้ารับผิดชอบ ยับยั้งชั่งใจและมีธำมรงค์

2. ความรับผิดชอบต่อผู้อื่น เช่น ช่วยเสริมสร้างความสุขในสังคม การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การวางตัวให้เกียรติซึ่งกันและกัน ความอดทน อดกลั้นสงบเสงี่ยม

3. ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ เป็นผลมาจากมีความรับผิดชอบต่อตนเองและต่อผู้อื่นอย่างเหมาะสม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีมานะ อดทนไม่หะหลวมไม่ละเมิดประโยชน์เป็นของสาธารณะ รวมทั้งหน้าที่เสียภาษี การรับราชการทหารและการใช้สิทธิเลือกตั้ง

2.2.2 วินัยด้านความสะอาด

ความสะอาด เป็นการปฏิบัติด้วยตัวเองเพื่อดูแล บำรุงรักษา เกี่ยวกับสุขภาพอนามัยของร่างกาย เครื่องใช้ส่วนตัว อาคารสถานที่บริเวณ โรงเรียนให้มีความปลอดภัย และรักษาความสะอาดอยู่เสมอ ให้มีความพร้อมในการใช้งาน

กรมวิชาการ (2542 ข : 21) ได้กล่าวถึง ความสะอาดว่า ความสะอาดมีอยู่ 3 ทาง คือ สะอาดกาย สะอาดวาจา สะอาดใจ ซึ่งหมายถึงความดีงามหรือความไม่ทุจริตทางกาย วาจาใจ และสะอาดภายนอก ได้แก่ ความสะอาดของร่างกาย เครื่องใช้ บ้านเรือนและความ เป็นอยู่สะอาดภายใน ได้แก่ ความสะอาดในจิตใจ

วิดิชา เพชรสุวรรณ (ม.ป.ป. : 8-13) ได้สรุปเกี่ยวกับการรักษาความสะอาดทั้งที่ บ้านและโรงเรียน ดังนี้ บ้านเป็นสถานที่เราอาศัย พักผ่อนหลับนอน ให้ความปลอดภัยและ สร้างความสบายทั้งกายและใจให้ทุกคนในครอบครัว ฉะนั้นจึงจำเป็นจะต้องรู้จักทำความ สะอาดในส่วนต่างๆ ภายในบ้าน รวมทั้งวัสดุสิ่งของเครื่องใช้ ให้มองดูสวยงาม และคงอยู่ใน สภาพดี อยู่ตลอดเวลาการทำ ความสะอาดจะทำได้ตามลักษณะและความเหมาะสม ดังนี้ บริเวณบ้านควรเก็บกวาด ขยะมูลฝอย ลงถังขยะให้เป็นที่ ควรมีที่รองรับขยะมูลฝอย ลงถัง ขยะให้เป็นที่ยุ่รักษาความสะอาดบริเวณห้องนอน ห้องแต่งตัว ห้องครัว ห้องน้ำ ห้องส้วมให้ อยู่ในสภาพที่น่าอยู่ เรียบร้อยสะอาด เมื่อเห็นสิ่งใดชำรุดหรือเสียหายควรแจ้งให้ผู้รับผิดชอบ ทราบ เพื่อดำเนินการซ่อมแซมให้อยู่ในสภาพที่ใช้งานได้ ช่วยกันดักเตือนผู้ที่รับผิดชอบหรือบอก ครู อาจารย์ให้ทราบชื่อเพื่อจะร่วมกันสร้างนิสัยอันดีให้กับนักเรียนทุกคน

2.3 วินัยเกี่ยวกับการรักษาความสะอาด

การรักษาความสะอาดห้องเรียน โต๊ะเก้าอี้ พื้นห้อง ระเบียง เพดาน ฝาผนัง ห้อง กระดานดำ ฯลฯ

1. การสำรวจและรายงานสิ่งสมควรปรับปรุงแก้ไข สิ่งชำรุดใช้การไม่ได้ อุปกรณ์ประจำห้องไม่ครบ

2. การร่วมมือกันรักษาความสะอาดบริเวณ โรงเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม โรงรถ โรงอาหาร และสถานที่รับประทานอาหาร

ประโยชน์ที่ได้รับจากการทำความสะอาด

1. สภาพแวดล้อมทำงานสดชื่น น่าทำงาน
2. เพื่อประสิทธิภาพการทำงานเครื่องจักรและอุปกรณ์

3. ยึดอายุการใช้งานของเครื่องจักรและอุปกรณ์

พลสวัสดิ์ นาคเสน (2544 : 34) สรุปได้ว่า การรักษาความสะอาดคือการที่บุคคลรู้จักควบคุมตนเอง ประพฤติตนอย่างมีระเบียบ และสม่ำเสมอในการรักษาความสะอาดของตนเองบ้านเรือนที่อยู่อาศัย และสาธารณะสถาน เช่น สวมเสื้อผ้าที่สะอาด ทั้งขณะลงถึงขณะไม่เขียนข้อความในบริเวณที่ไม่เหมาะสม เป็นต้น

พิสิทธิ์ หอมสมบัติ (2546 : 30) สรุปได้ว่า วินัยการรักษาความสะอาดคือการที่บุคคลมีลักษณะนิสัยที่ดี ในการรักษาความสะอาดของตนเครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย รวมถึงสาธารณะอื่นด้วยความสำนึกที่เกิดขึ้นมาภายในจิตใจ ที่ได้รับการบ่มเพาะมาจากกลายเป็นวิถีชีวิตของบุคคล

สรุปได้ว่า วินัยการรักษาความสะอาด คือ ปฏิบัติตนให้เป็นผู้มีสุขนิสัยที่ดี ในการดูแลรักษาสุขภาพอนามัย ความสะอาดของตนเอง เครื่องใช้ส่วนตัว และบำรุงรักษาสถานที่อยู่ได้อย่างเหมาะสมและสม่ำเสมอ

2.3.1 วินัยด้านการแต่งกาย

การแต่งกายถือเป็นวินัยอย่างหนึ่ง การแต่งกายที่ถูกต้องเหมาะสม การใช้เครื่องแต่งกายจะบ่งบอกผู้พบได้เห็นรู้ว่า บุคคลนั้นเป็นเช่นไร การแต่งกายที่เรียบร้อยจะทำให้ตนเองเกิดความเชื่อมั่น เกิดความภูมิใจ

วิจิตร อาชะกุล (2538 : 123-124) ได้ให้ข้อคิดได้ว่า การแต่งกายเป็นการเสริมสร้างบุคลิกภาพให้แก่ตนเอง ผู้ที่แต่งกายดีย่อมดึงดูดความสนใจให้ผู้อื่นอยากคบหาสมาคมด้วย เครื่องแต่งกายช่วยเสริมสร้างและสามารถเปลี่ยนบุคลิกภาพของตนได้ การแต่งกายดีทำให้มีเสน่ห์ ไม่จำเป็นต้องใช้ความมีราคาแพงหรือหรูหราแบบทันสมัยไม่ต้องถึงกับนำสมัยเป็นการสิ้นเปลือง สิ่งสำคัญแต่งกายให้เหมาะสมกับรูปร่างบุคลิกภาพของตน การแต่งกายของคนเรา ย่อมบ่งบอกอะไรหลายอย่างว่า ผู้นั้นมีรสนิยม นิสัย ฐานะ ความรู้สึคนึกคิด การศึกษา อารมณ์ จิตใจ ฯลฯ ว่าเป็นอย่างไรผู้ที่แต่งกายเป็น จะช่วยเสริมสร้างบุคลิกให้เด่นเก๋ มีเสน่ห์ ดูเรียบร้อยและงามสง่า การแต่งกายดี ประพฤติดี มีเสน่ห์ ผู้คนอยากใกล้ชิดสนิทสนม

ธรรมรส โชติคุณุช (2540 : 126-133) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การแต่งกายดีเป็นการเสริมสร้างบุคลิกลักษณะที่ดีให้กับบุคคล และเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่นการแต่งกายเป็นการเพิ่มบุคลิกลักษณะ และการจะเป็นผู้มีบุคลิกลักษณะที่ดี

จะต้องรู้ศิลปะในการแต่งกาย เพิ่มเติมบุคลิกลักษณะ เพราะบุคคลมองกัน หรือวินิจฉัยกันด้วยการอาศัยเครื่องแต่งกายนั่นเอง

สรุปได้ว่า การแต่งกายดี สะอาด ถูกกาลเทศะจะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพของผู้สวมใส่ คุ่ง่างาม มีเสน่ห์ และแสดงถึงอุปนิสัย ฐานะความเป็นอยู่ การศึกษา ธรรมเนียม อารมณ์และจิตใจ สร้างความเชื่อมั่นสูง และเป็นที่ยอมรับจากบุคคลอื่น

2.3.2 วินัยด้านการแสดงความเคารพ

สมเด็จพระติ ปรีชญพร และคณะ (2540 : 109-110) ได้กล่าวถึง มารยาทเพื่อแสดงความเคารพในโอกาสต่างๆ คือ

1. เมื่อถวายความเคารพพระมหากษัตริย์และมเหสี
2. เมื่อเชิญธงชาติขึ้นสู่ยอดเสา
3. เมื่อได้ยืนเพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงมหาฤกษ์และเพลงมหาชัย

4. เมื่อประธานพิธีเข้าสู่ที่ประชุม
5. เมื่อประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
6. เมื่อครูหรือผู้ใหญ่ที่เราเคารพเดินผ่านมาในระยะใกล้
7. เมื่อครูเข้าห้องเรียนและออกจากห้องเรียน
8. เมื่อแตรในงานศพ หรือประธานจุดไฟพระราชทานเพลิงศพ

การแสดงความเคารพมี 3 จังหวะ คือ

1. การประนมมือ คือ การยกมือทั้งสองขึ้นกระพุ่มตั้งไว้ระหว่างอกให้ปลายนิ้วมือทั้งสองข้างประกบชิดกันในลักษณะข้างบน อย่าให้นิ้วมือก้ำกันและหักชี้ลงด้านล่าง
2. การไหว้ คือการทำความเคารพ โดยกระพุ่มมือประนมขึ้นไว้ในส่วนบนของร่างกาย ตามความเหมาะสม ดังนี้
  - 2.1 การไหว้พระรัตนตรัย ให้ประนมมือจรดหน้าผาก โดยให้หัวแม่มือทั้งสองจรดระหว่างคิ้วทั้งสอง ก้มศีรษะเล็กน้อย โดยปลายนิ้วทั้งสองจรดไรผม
  - 2.2 การไหว้บิดา มารดา ครู อาจารย์ ให้ยกมือประนมมือขึ้นจรดส่วนล่างของใบหน้า โดยให้ปลายนิ้วหัวแม่มือจรดปลายคาง และให้ปลายนิ้วจรดปลายจมูก ก้มศีรษะเล็กน้อยให้ปลายนิ้วชี้จรดปลายจมูก

2.3 การไหว้บุคคลที่ควรเคารพทั่วไป ให้ยกมือประนมขึ้นหน้าอกโดยก้มศีรษะลงเล็กน้อย

3. การกราบ คือ การแสดงความเคารพด้วยวิธีประนมมือยกขึ้นเสมอหน้าผากแล้วน้อมศีรษะจรดพื้น ถ้าอวัยวะทั้ง 5 ส่วน คือ เข่าทั้งสองจรดพื้น ฝ่ามือทั้งสองวางราบติดกับพื้นและหน้าผากหนึ่งจรดพื้น เรียกว่า แบบเบญจางคประดิษฐ์ น้อมใช้ในการกราบพระรัตนตรัย

กล่าวโดยสรุปว่า การกราบ การไหว้ เป็นการแสดงความเคารพ นับเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกถึงความอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ ได้แก่ การเคารพสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การเคารพครู – อาจารย์ และการเคารพผู้ใหญ่

2.3.3 วินัยด้านความประพฤติ

กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดหัวข้อคุณธรรม 30 ประการ ที่คาดหวังว่าจะเสริมสร้างให้นักเรียนเป็นผู้มีความประพฤติดีไว้ดังนี้ การไม่ประทุษร้ายต่อชีวิตและร่างกายของบุคคลและสัตว์ มีความเมตตากรุณา การไม่โลภและไม่ขโมย ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ ไม่ละเมิดของรักของผู้อื่น การรู้จักความพอดี การไม่พุดปด ไม่บิดเบือน ไม่อำพรางความจริง การมีสัจจะและความจริงใจ เป็นผู้มีเหตุผลความละเอียดและความเกรงกลัวต่อการกระทำชั่ว ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน อดกลั้น ความกล้าหาญและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ความกตัญญูกตเวทิตี ความซื่อสัตย์สุจริต การทำใจให้สงบ มีสมาธิและอารมณ์แจ่มใส ความไม่เห็นแก่ตัว ความประณีต ความรับผิดชอบ ความมีน้ำใจ เป็นธรรมชาติไม่ลำเอียง ความมีระเบียบวินัยและตรงต่อเวลาชอบรับการเปลี่ยนแปลง มีมารยาทและนิสัยส่วนบุคคลดี มารยาทในการแสดงความเคารพในการขออภัย ขอบคุน การขอความช่วยเหลือ การปฏิเสธ การแสดงความยินดี แสดงความเสียใจ มีหลักธรรมการอยู่ร่วมกัน เป็นผู้วิวัฒนธรรม และปฏิบัติตามระเบียบ ประเพณีนิยม ความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การแก้ไขข้อบกพร่อง การปฏิบัติตามจริยธรรมอันดีงาม (สมพงษ์ จิตระดับ. 2530 : 27-28)

ดังนั้น ความมีวินัยด้านความประพฤติ ไม่มีการกำหนดไว้ในหลักสูตรการเรียนการสอนในชั้นเรียนและแผนการศึกษาชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพราะจากสภาพปัจจุบันนี้ เห็นได้ชัดว่า ยุวชน เยาวชนนักเรียน นักศึกษา ขาดวินัย ก่อให้เกิดผลเสียหายนี่เป็นสิ่งสำคัญที่น่าจะศึกษาค้นคว้า เพื่อการพัฒนาเป็นหลักสูตร

3. กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control : AIC)

กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (Appreciation Influence Control) ตัวย่อ AIC ถูกพัฒนามาจากแนวคิดของสถาบันพัฒนาเอกชนชื่อ Organizing for Development : an International Institute (ODII) ตั้งขึ้นโดยนางทูริด ซาโต้ (Ms. Turid Sato) และ ดร. วิลเลียม อี สมิธ (Dr. William E. Smith) ถูกนำมาทดลองและเผยแพร่ในประเทศไทยโดยสถาบัน Organizing for Development an International Institute (ODII) ร่วมกับสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และสมาคมพัฒนาประชากรและชุมชน (PAD) ได้ศึกษาการดำเนินโครงการในประเทศไทยในปี พ.ศ. 2533 โดยมีวัตถุประสงค์ศึกษาบทบาทสตรีในการจัดการงานพัฒนาหมู่บ้าน (ยูดี โกมาสถิตย์. 2545 : 14)

3.1 ความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

จากการนำแนวคิดกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ไปใช้กันอย่างแพร่หลาย และมีผู้ได้ให้ความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ไว้หลายแนวคิด ดังนี้

ยูดี โกมาสถิตย์ (2545 : 14) หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ว่าเป็นการประชุมที่มีขั้นตอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุม ได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ข้อมูลข่าวสารซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหาข้อจำกัด ความต้องการ และศักยภาพของผู้ที่เกี่ยวข้อง กระบวนการประชุมจึงต้องระดมพลังสมองเพื่อแก้ไขปัญหาและหาทางพัฒนาเชิงสร้างสรรค์และดำเนินการถูกต้องตามขั้นตอน ดังนั้นผลจากการประชุมจึงมาจากความคิดของผู้ร่วมประชุมทุกคน

สรุปได้ว่า กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่ใช้เทคนิคการประชุมอย่างมีขั้นตอนโดยใช้วิธีการระดมสมองของผู้เข้าร่วมประชุมที่หลากหลายกลุ่ม ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถแสดงความคิดเห็นในการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ได้ตามศักยภาพทางความคิดของทุกคน ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพปัญหา ข้อจำกัดและความต้องการของโรงเรียนอย่างแท้จริงในการแก้ไขปัญหาหรือหาแนวทางการพัฒนาโรงเรียนส่งผลถึงผู้ส่วนร่วมได้รับประโยชน์และเสียประโยชน์ในโรงเรียน ขณะดำเนินการประชุมบรรยากาศต้องดำเนินไปด้วยความสร้างสรรค์ทางความคิดและไม่มีความขัดแย้ง

3.2 หลักการของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

การนำเอาความเข้าใจของกลุ่มคนในองค์กรที่มีความแตกต่างกันทางความคิดและประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ร่วมกันในการวางแผนปฏิบัติเพื่อการพัฒนาหรือแก้ไขปัญหา ทำให้เกิดความเข้าใจกัน เกิดการควบคุมซึ่งกันและกันและส่งผลกระทบต่อชุมชน มีความหมายดังนี้

ยูวดี โกมาสติดย์ (2545 : 15) กล่าวว่า กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการสร้างความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ของคน กลุ่มคนและองค์กรในสังคมนั้น และกระบวนการนี้มีสนามพลังซ้อนกันอยู่ 3 สนามพลัง คือ สนามพลังเข้าใจ สนามพลังกระทบและสนามพลังควบคุมรวมเป็นสนามพลังการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ และสามารถผสมผสานพลังเข้าด้วยกัน และนำมาประยุกต์ใช้ในรูปกระบวนการซึ่งสามารถใช้ประโยชน์ในการวางแผน (Planning) พัฒนา (Development) สร้างทีมงาน (Team Building) สร้างความร่วมมือ (Collaboration) การแก้ปัญหา (Problem Solving) หรือ แก้ความขัดแย้ง (Conflict Resolution) สำหรับสนามพลังซึ่งซ้อนกันอยู่ 3 ระดับ ได้แก่

1. สนามพลังควบคุม (Control Power Field) เป็นสนามพลังที่ตัวเองสามารถควบคุมจัดการได้เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับตนเอง

2. สนามพลังกระทบ (Influence Power Field) เป็นการส่งพลังกระทบไปสู่ผู้อื่น โดยที่ผู้อื่น ไม่ได้อยู่ภายใต้การควบคุมของตนเอง พร้อมกับสามารถส่งพลังกระทบให้ตัวเราได้

3. สนามพลังใจ (Appreciation Power Field) เป็นการที่ตัวเราสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับองค์กรรวมซึ่งใหญ่กว่าตัวเรามาก และตัวเราไม่สามารถควบคุม

ประเวศ วะสี (ยูวดี โกมาสติดย์, 2545 : 15) กล่าวว่า หลักการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งมีบุคคลหรือกลุ่มคนมีความเข้าใจคนละทิศทาง มุ่งหมายและปฏิบัติกันไปคนละอย่างแต่ผลกระทบที่เกิดขึ้นมีอิทธิพลต่อกัน (Influence)

หลักการของกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์เป็นการนำเอาแนวคิดที่แต่ละบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความรักต่อกัน ความเข้าใจ ความเห็นใจ ความเป็นมิตรต่อกัน โดยให้อีกทุกคนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเท่าเทียมกัน และมีจุดมุ่งหมายร่วมกันที่จะดำเนินการวางแผนพัฒนาและแก้ไขปัญหา ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาหรือลดความขัดแย้งของชุมชนนั้น โดยใช้พลังความเข้าใจเนื่องจากปัญหานั้นมีผลกระทบกับผู้ที่ร่วมกันวางแผนจำเป็นต้องนำการ

ควบคุมมาผสมผสานกันก่อให้เกิดความพอใจและเห็นคุณค่าในการวางแผนแก้ไขปัญหานั้น เป็นที่ยอมรับของชุมชนเอง

3.3 ขั้นตอนกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

จากขั้นตอนของกระบวนการประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นตอน Appreciation 2) ขั้นตอน Influence 3) ขั้นตอน Control ขั้นตอนทั้ง 3 ขั้นตอนอาจแยกย่อยได้เป็น $A_1, A_2, I_1, I_2, C_1, C_2$ ซึ่งในส่วนนี้มีความแตกต่างกันในการนำไปใช้ สำหรับรายละเอียดของขั้นตอนกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ มีดังนี้

ประเวศ วะสี (2545 : 16) กล่าวว่าไว้ว่าขั้นตอนการปฏิบัติตามกระบวนการต้องมี การสร้างที่มหาวิทยาลัยให้เข้าใจเทคนิคการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ระบบที่กำลังปรับปรุงมีใครบ้างมีส่วนได้รับผลได้และผลเสีย และร่วมวางแผนหรือเชิญผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียมาวางแผนร่วมกันประกอบด้วย 3 ช่วง คือ

1. ช่วงซาบซึ้งคุณค่า (Appreciation) เป็นขั้นตอนที่ต้องทำให้ผู้เข้าร่วมประชุมทั้งหมดทุกคนพูดถึงระบบและความคิดหรือจินตนาการของแต่ละคน ว่าอยากเห็นสิ่งที่ดีงามอะไรเกิดขึ้นซึ่งได้สร้างเป็นนโยบาย
2. ช่วงปฏิสัมพันธ์หรืออิทธิพลระหว่างกัน (Influence) แบ่งผู้เข้าร่วมประชุมเป็นกลุ่มย่อยตามงานหรือความถนัดโดยสมาชิกในกลุ่มพูดคุยหรือวาดรูป ถ้าต้องการให้ช่วยกันคิดในช่วงซาบซึ้งคุณค่าความเป็นจริงต้องร่วมมือกันทำอะไรบ้างแต่ในความเป็นจริงกลุ่มต่างๆ มีผลกระทบต่อกันทั้งผลได้และผลเสีย ช่วงนี้จะเป็นช่วงสร้างแผนทากลวิธี
3. ช่วงควบคุมไปสู่การกระทำ (Control) แพลนหรือกลวิธีไปสู่แผนปฏิบัติการติดตามประเมินผลการปฏิบัติ แต่ละกลุ่มที่เกี่ยวข้องต้องทำแผนปฏิบัติโดยมีตัวแทนของผู้มีเชิงปฏิบัติการ (Workshop) มีการดำเนินการใน 3 ขั้น คือ

ขั้นที่ 1 Appreciation – A คือ การทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชมคนอื่น โดยไม่รู้สึกรู้สีกแสดงการต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออกอย่างเท่าเทียมกันด้วยภาพหรือข้อเขียน คำพูดว่าเห็นสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไร และอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไร ซึ่งทุกคนได้มีโอกาสใช้ทั้งข้อเท็จจริง เหตุผล ความรู้สึก และการแสดงออกในลักษณะต่างๆ ตามที่เป็นจริง

ขั้นที่ 2 Influence – I คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่ช่วยกันกำหนดวิธีการ ที่เสนอแนะทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะ และพิจารณา

ร่วมกันจนกระทั่ง ได้วิธีการสำคัญที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กลุ่มต้องการ โดยมีเป้าหมายและอุดมการณ์ร่วมกัน

ขั้นที่ 3 Control – C คือ กลุ่มจะทำอะไร มีหลักการและเหตุผล เป้าหมายมีวิธีการหรือขั้นตอน กำหนดระยะเวลา ผู้รับผิดชอบ ผู้สนับสนุนการใช้งบประมาณ จากที่ใดซึ่งสมาชิกจะเป็นผู้เลือกเองว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบ ผู้ให้ความร่วมมือหรือผู้ร่วมคิดแผนปฏิบัติการซึ่งจะเป็นการกำหนดข้อผูกพันให้ตนเองเพื่อควบคุมให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นอุดมการณ์ร่วมกันของกลุ่ม

อรพินท์ สพโชคชัย (ยุวดี โกมาสถิตย์. 2545 : 17) กล่าวว่า ขั้นตอนของกระบวนการนี้เป็นวิธีการประชุมระดมความคิดที่รวมพลังปัญญา และพลังสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคลมาเป็นพลังพัฒนา โดยใช้หลักการมีส่วนร่วมอย่างเป็นประชาธิปไตย ซึ่งสามารถช่วยให้ชุมชนแก้ไขปัญหาที่ยุ่ยากและซับซ้อนได้ โดยเทคนิคการระดมความคิดนี้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นตอนการสร้างความรู้ (Appreciation หรือ A) คือ ขั้นตอนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยเปิด โอกาสให้ผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนแสดงข้อคิดเห็นรับฟังและหาข้อสรุปร่วมกัน โดยใช้การวาดภาพเป็นสื่อแสดงข้อคิดเห็นแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่
  - 1.1 การวิเคราะห์สถานการณ์ในปัจจุบัน (A_1)
  - 1.2 การกำหนดอนาคตที่ต้องการให้เกิดการพัฒนาในทิศทางใด (A_2)
2. ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา (Influence หรือ I) คือ ขั้นตอนการหาวิธีการทำให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในช่วง (A_2) และเป็นช่วยหาวิธีการในการพัฒนาและค้นหาเหตุผลเพื่อจัดลำดับความสำคัญตามความเห็นของกลุ่มผู้เข้าร่วมประชุม แบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่
  - 2.1 การคิดโครงการที่จะให้บรรลุวัตถุประสงค์ (I_1) หรือวิธีการที่ทำให้สามารถพัฒนาหมู่บ้านให้ได้ตามเป้าหมายที่ตั้งไว้
  - 2.2 การจัดลำดับความสำคัญของโครงการหรือกิจกรรม (I_2) เป็นขั้นตอนที่จัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมหรือโครงการจากประชาชนทำเองหรือกิจกรรมที่ประชาชนทำเองบางส่วน และขอความช่วยเหลือจากแหล่งสนับสนุนหรือกิจกรรมที่สามารถขอความช่วยเหลือจากภาครัฐ โดยผ่านสภาตำบล

3. ขั้นตอนการสร้างเสริมแนวทางปฏิบัติ (Control หรือ C) การนำเอาโครงการหรือกิจกรรมมาสู่การปฏิบัติและจัดกลุ่ม ซึ่งผู้ดำเนินงานจะรับผิดชอบกิจกรรมหรือโครงการ โดยแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่

3.1 การแบ่งกลุ่มรับผิดชอบ (C₁) ในการจัดทำแผนหรือกิจกรรมสู่การปฏิบัติ

3.2 การตกลงรายละเอียดในการดำเนินงาน (C₂) เขียนแผนและสรุปบททวน

กัญญา ญาณสาร (2542 : 25-26) กล่าวถึง ขั้นตอนในการประชุมปฏิบัติการ โดยใช้กระบวนการ AIC ดังนี้

ขั้นที่ 1 ตอนที่ 1 (A₁): สำรวจสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน (The Reality)

1. แต่ละคนวาดภาพสะท้อนความเป็นจริงตามที่ตนมองเห็น (ในกระดาษแผ่นเล็ก)

2. แลกเปลี่ยนความคิดเห็น (อธิบายภาพ) ในกลุ่มเล็ก

2.1 ให้เกียรติ ความรัก ความเป็นมิตร เห็นคุณค่า

(Appreciation)

2.2 เข้าใจ เห็นใจ กรุณา

2.3 ถามได้ แต่ไม่วิจารณ์

3. สรุปให้เป็นภาพเดียวกัน (ในกระดาษแผ่นใหญ่)

4. มีประธาน เลขา ผู้นำเสนอ ตามที่เห็นควร

5. นำเสนอในกลุ่มใหญ่ (ยังคงถามได้แต่ไม่วิจารณ์)

ขั้นที่ 1 ตอนที่ 2 (A₂): กำหนดสิ่งที่มุ่งหวังในอนาคต (The Idea/Vision)

1. แต่ละคนวาดภาพแสดงความมุ่งหวัง (ในกระดาษแผ่นเล็ก)

2. แลกเปลี่ยนความคิด (อธิบายภาพ) ในกลุ่มเล็ก

2.1 ยังคงให้ความเป็นมิตร ให้เกียรติ เห็นคุณค่า (Appreciate)

2.2 ยังคงงดเว้นการวิจารณ์ ให้โอกาสทุกคนเท่าเทียมกัน ไม่

ครอบงำ

3. สรุปให้เป็น “ภาพความมุ่งหวัง” ภาพเดียว (ในกระดาษแผ่นใหญ่)

3.1 นำเสนอกลุ่มใหญ่

4. ที่ประชุมกลุ่มใหญ่ ๆ อาจตั้งคณะทำงานยกร่าง

4.1 อุดมการณ์ / ปณิธาน / นโยบาย

4.2 คำขวัญ / คำประพันธ์

4.3 สัญลักษณ์ / โลโก้

ขั้นที่ 2 ตอนที่ 1 (I₁): คิดค้นวิธีการสำคัญที่จะทำให้ได้สภาพที่มุ่งหวัง “ยุทธศาสตร์”

1. แต่ละคนคิด “ยุทธศาสตร์” (Strategy) ตามลำดับให้ได้ประมาณ 1-3 วิธี

2. เขียน “ยุทธศาสตร์” ลงบนกระดาษย่อยแผ่นละ 1 ข้อ

3. อธิบายแลกเปลี่ยนความคิดในกลุ่มเล็ก

4. คัดเลือก “ยุทธศาสตร์” ที่กลุ่มเห็นว่าดีที่สุดประมาณ 3 – 5 ข้อ

5. แต่ละ “ยุทธศาสตร์” อาจมี “ยุทธศาสตร์ย่อย” (มาตรการ) พ่วงไปด้วย มากกว่า 1 ข้อ

6. อภิปรายถกเถียงกันได้เพื่อหาข้อยุติที่สมเหตุสมผลและกลุ่มพอใจมากที่สุด

7. กลุ่มเล็กนำข้อสรุป (ยุทธศาสตร์ 3 – 5 ข้อพร้อมมาตรการพ่วง) เสนอในกลุ่มใหญ่

8. กลุ่มใหญ่คัดเลือก “ยุทธศาสตร์” ประมาณ 5 – 7 ข้อ พร้อมมาตรการพ่วง โดยอาจตั้งคณะทำงานยกร่างก่อน

9. ยังคงอภิปรายถกเถียงกันได้หรืออาจใช้วิธีการอื่นได้ เพื่อหาข้อยุติที่สมเหตุสมผลและกลุ่มพอใจมากที่สุด

10. แต่ไม่ลืมเรื่อง ความรัก ความเป็นมิตร และความคิดเห็นเชิงบวก (Positive Thinking)

ขั้นที่ 2 ตอนที่ 2 (I₂): วิเคราะห์ผลกระทบ (ต่อบุคคล / หน่วยงาน / องค์กร)

1. ระดมความคิดในที่ประชุมใหญ่ (หรือในกลุ่มเล็กก็ได้)

2. พิจารณาว่า บุคลากรแต่ละชื่อจะกระทบบุคคล / หน่วยงาน / องค์กรใดบ้าง อย่างไร ที่เห็นว่าสำคัญและควรคำนึงถึง (ทั้งในทางที่ดีและไม่ดี)

3. ถ้าเห็นว่าสมควร ก็นำข้อคิดที่ไปปรับปรุงยุทธศาสตร์และมาตรการให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่ 1 (C₁): จัดกลุ่มทำงาน (เพื่อการวางแผนดำเนินการ)

1. เขียนชื่อยุทธศาสตร์บนกระดาษแผ่นเล็กข้อละแผ่นติดข้างฝาหรือวางบนโต๊ะ
2. เขียนชื่อผู้เข้าประชุมแต่ละคน เลือกว่าจะไปติดแผ่นดำเนินการของยุทธศาสตร์ข้อใด แล้วลงชื่อของคนที่ชื่อยุทธศาสตร์นั้น
3. สามารถชักชวนหรือขอร้องกันได้ ให้คนใดคนหนึ่งเลือก หรือไม่เลือกยุทธศาสตร์ข้อใดข้อหนึ่ง
4. เมื่อเลือกกลุ่มทำงานกันเรียบร้อยแล้ว แต่ละกลุ่มก็ไป “ทำงาน” ตามสะดวก

ขั้นตอนที่ 3 ตอนที่ 2 (C₂): ทำแผนดำเนินการ (แผนปฏิบัติการ)

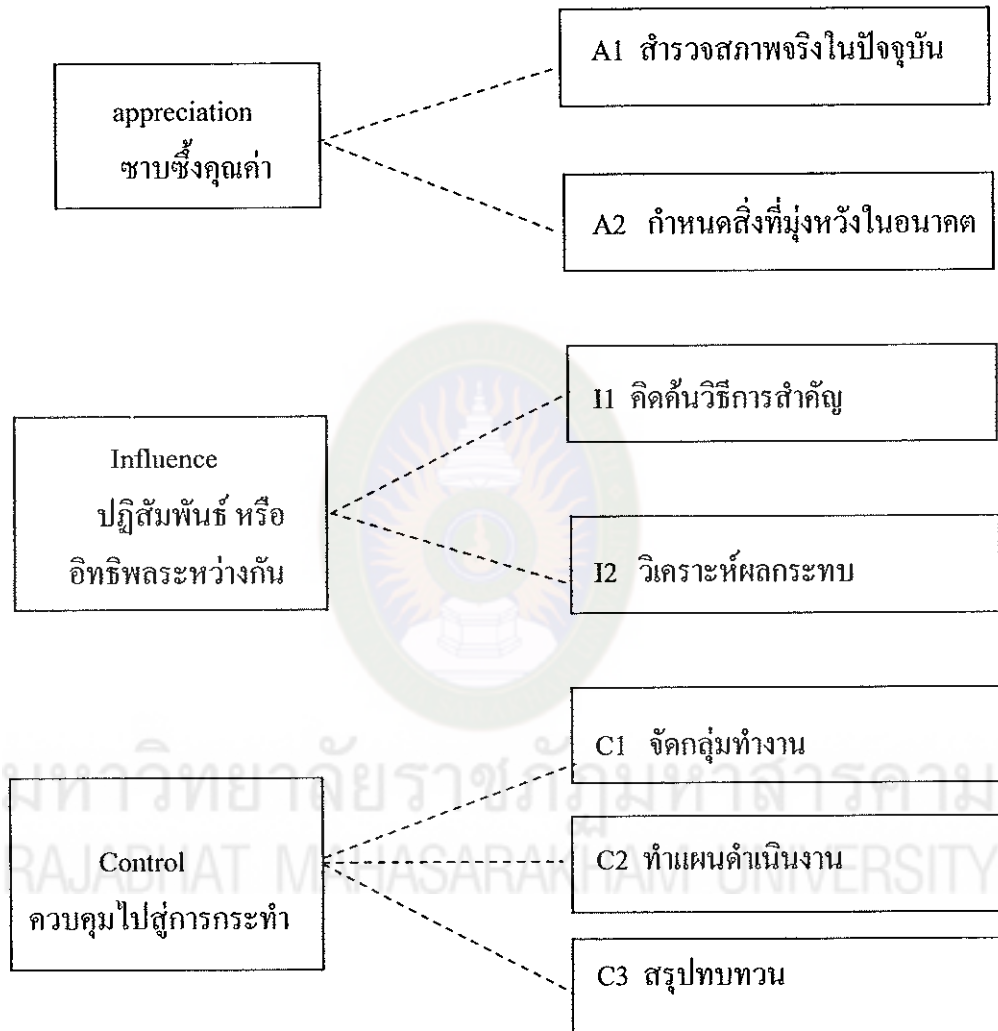
1. นำ “ยุทธศาสตร์” แต่ละข้อพร้อมด้วย “มาตรการพ่วง” มาทำแผนดำเนินการ (Action Plan)
  2. “แผนดำเนินการ” จะระบุว่า
    - 2.1 ใคร (ผู้รับผิดชอบ)
    - 2.2 จะทำอะไร (กิจกรรม)
    - 2.3 เมื่อใด (กำหนดเวลา)
    - 2.4 ให้ได้ผลอย่างไร (เป้าหมาย)
    - 2.5 มีค่าใช้จ่ายเท่าใด (งบประมาณ)
  3. นำเสนอ “แผนดำเนินการ” ในที่ประชุมใหญ่และอภิปรายให้ได้

ข้อยุติ

ขั้นตอนที่ 3 ตอนที่ 3 (C₃): สรุปผลความ (เพื่อความเข้าใจ การเรียนรู้และการวางแผนต่อเนื่อง)

1. คิดทบทวนด้วยกันในที่ประชุมใหญ่ ว่าได้ทำอะไรบ้าง ได้ผลอะไรที่สำคัญ
2. พิจารณาว่า ได้ข้อคิด หรือบทเรียนที่มีประโยชน์อะไรบ้าง

3. พิจารณาว่า เรื่องที่ควรดำเนินการภายหลังการประชุม มีอะไรบ้าง และใครจะรับผิดชอบในการดำเนินการ รวมทั้งกำหนดเวลาการดำเนินการ (เริ่ม – เสร็จ)

ภาพประกอบที่ 1 การรวมพลังสร้างสรรค์ด้วยกระบวนการ AIC

สรุปขั้นตอนการดำเนินการตามกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ จำเป็นต้องดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องข้ามขั้นตอนไม่ได้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอนเสมอ แต่อาจแตกต่างกันในขั้นตอนย่อยได้แก่ ขั้นตอน Appreciation เป็นขั้นตอนที่ทุกคนที่ร่วมประชุมมองให้ลึกซึ่งถึงสถานการณ์หรือปัญหานั้น และมีความคาดหวังอย่างไร ขั้นตอน Influence เป็นขั้นตอนที่ทุกคนร่วมกันหาแนวทางหรือกิจกรรมให้สอดคล้องกับความคาดหวัง

และจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรม ขั้นตอน Control เป็นขั้นตอนที่แปลกิจกรรมให้เกิด รายละเอียดชัดเจนสามารถนำไปสู่การปฏิบัติและประเมินการปฏิบัติตามแผน สำหรับผู้ดำเนินการศึกษามีความสนใจขั้นตอนการศึกษาของประเวศ วะสี เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่มีความชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้ง่าย ได้แก่ 1) ขั้นตอนการสร้างความรู้ Appreciation-A คือ การทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชมคนอื่น โดยไม่รู้สึกลงแสดงต่อต้านหรือวิพากษ์วิจารณ์ ทุกคนจะมีโอกาสแสดงออกอย่างเท่าเทียมกันด้วยภาพหรือข้อเขียน คำพูดว่าเห็นสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างไรและอยากเห็นความสำเร็จในอนาคตเป็นอย่างไรซึ่งทุกคนได้มีโอกาสใช้ทั้งข้อเท็จจริง เหตุผลความรู้สึกลง และการแสดงออกในลักษณะต่างๆ ตามที่เป็นจริง 2) ขั้นตอนการสร้างแนวทางการพัฒนา Influence-I คือ การใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แต่ละคนมีอยู่ช่วยกันกำหนดวิธีการ ที่เสนอแนะทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่ แยกแยะและพิจารณาร่วมกัน จนกระทั่งได้วิธีการสำคัญที่กลุ่มเห็นพ้องต้องกันว่าจะนำไปสู่ความสำเร็จตามที่กลุ่มต้องการ โดยมีเป้าหมายและอุดมการณ์ร่วมกัน 3) ขั้นตอนการสร้างแนวทางปฏิบัติ Control-C คือ กลุ่มจะทำอะไร มีหลักการและเหตุผลเป้าหมายมีวิธีการหรือขั้นตอนการกำหนดระยะเวลา ผู้รับผิดชอบผู้สนับสนุนการใช้งบประมาณจากที่ใด ซึ่งสมาชิกกลุ่มจะเป็นผู้เลือกเองว่าใครจะเป็นผู้รับผิดชอบผู้ให้ความร่วมมือหรือผู้ร่วมคิดแผนปฏิบัติการซึ่งจะเป็นการกำหนดข้อผูกพันให้ตนเองเพื่อควบคุมให้เกิดการกระทำอันจะนำไปสู่การบรรลุผลที่เป็นอุดมการณ์อย่างสร้างสรรค์

3.4 ผลของการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์

ผลจากการนำกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ มาใช้เป็นเครื่องมือในการกระตุ้นให้ชุมชนตื่นตัวเพื่อให้เกิดการระดมความคิดหรือหาแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชนเองนั้นผู้ที่นำกระบวนการไปใช้มีความจำเป็นต้องทราบ รายละเอียดจากการดำเนินงานและมีจุดแข็งของการนำกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ไปใช้ ประกอบด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ช่วยให้ประชาชนร่วมกันระดมความคิดวางแผนในการแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง ทำให้บทบาทของผู้ด้อยโอกาสและผู้มีส่วนได้เสียมีบทบาทในการคิด ตัดสินใจ ในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้นลักษณะหรือประเภท โครงการเน้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตและ กิจกรรมประเภทสังคม นอกจากนี้พบว่าจุดอ่อนจากการนำกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ มีหลายประการดังนี้ (ยุวดี โกมาสถิตย์, 2545 : 26)

1. ผู้เข้าร่วมประชุมขาดการประชุมทำให้กระบวนการคิดและวางแผนแก้ไข ปัญหาของชุมชนไม่ต่อเนื่องเพราะต้องใช้เวลาประชุมประมาณ 2-3 วัน
2. หากผู้นำมาประชุมไม่เข้าใจขั้นตอนและวิธีการประชุม ทำให้การประชุมไม่ เป็นไปตามขั้นตอนหรือชี้นำแผนงาน โครงการให้ผู้เข้าประชุมเห็นด้วย
3. กลุ่มผู้เข้าประชุมไม่ตรงตามกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะผู้มีส่วน ได้เสียในการ วางแผนแก้ไขปัญหาทำให้แผนงาน โครงการหรือกิจกรรมไม่สนองต่อความต้องการของ ชุมชนอย่างแท้จริง
4. ผู้บริหารระดับสูงขาดความเข้าใจและไม่ยอมรับกระบวนการมีส่วนร่วม อย่างสร้างสรรค์
5. หากขั้นตอนการเสนอความคาดหวังของปัญหานั้น ไม่เต็มที่ จึงมักเป็น กิจกรรมหรือโครงการที่อยากได้มากกว่ากิจกรรมที่จำเป็นจริง ทำให้เกิดความขัดแย้งทาง ความคิดของฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายไม่เห็นด้วย
6. ใช้งบประมาณและวิทยากรมากกว่าการประชุมวิธีอื่น เนื่องจากต้องใช้ วิทยากรประชุมย่อยในการวางแผนด้านคนและงบประมาณ
7. ผู้ดำเนินการประชุมต้องวางแผนทำความเข้าใจเตรียมขั้นตอนและวิธีการ วิทยากร และทีมงานเพื่อให้การดำเนินการประชุมต่อเนื่องและสามารถแสดงความคิดเห็น ได้เต็มที่

ผลจากการประชุมตามกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ทำให้ ผู้ดำเนินการและผู้เข้าร่วมกระบวนการได้รับประโยชน์โดยช่วยให้ประชาชนตื่นตัวในการ วางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชนเอง เปิดโอกาสให้ผู้แทนกลุ่มประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วม ในการคิด กำหนดทิศทางแก้ไขแก้ไขปัญหาและสร้างความเข้าใจในการพัฒนาหมู่บ้าน เน้น การวางเป้าหมายการพัฒนาที่ต้องการในอนาคต ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการใน การวางแผนแก้ไขปัญหาของชุมชนเป็นกระบวนการที่ช่วยให้นักพัฒนาจากภาครัฐได้มีโอกาส ใกล้ชิดประชาชนได้รายชื่อกิจกรรม หรือโครงการซึ่งเป็นแผนปฏิบัติของชุมชนเอง กิจกรรม หรือโครงการที่ประชาชนแสวงหาทรัพยากรจากหน่วยงานอื่น เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน สมาชิกสภาจังหวัด งบพัฒนาของสมาชิกสภาผู้แทน

จากการที่ได้ดำเนินงานตามกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ได้มีผู้ รวบรวมแนวทางหรือตัวชี้วัดที่บ่งชี้ถึงความสำเร็จในการจัดการประชุมดังนี้ (ยูวดี โภมาสถิตย์. 2545 : 27)

1. บรรยากาศและความสนใจ ในการประชุมของผู้เข้าร่วมประชุม ดำเนินการตามขั้นตอน เช่น ช่วงซาบซึ้งคุณค่า (Appreciation) ที่ประชุมควรมีบรรยากาศในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ช่วงที่ปฏิสัมพันธ์ (Influence) ควรเป็นบรรยากาศในการหาหรือโครงการ การต่อรองและการให้เหตุผลและช่วงควบคุมการกระทำ (Control) ควรเป็นบรรยากาศในการวางแผน
2. สามารถเชิญตัวแทนกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมประชุมและได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในกิจกรรมระหว่างประชุม
3. ประชาชนมีความกระตือรือร้นในการพัฒนาและแสดงความเป็นเจ้าของโครงการ
4. ใ้รายชื่อ โครงการวางแผนแก้ไขปัญหามุมชนที่ประชาชนเป็นผู้คัดเลือก

ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ เป็นเทคนิคหนึ่งของการประชุมที่ช่วยในการระดมความคิดในการพัฒนา โดยอาศัยหลักการร่วมคิดร่วมตัดสินใจและร่วมวางแผนของสมาชิกเพื่อเกิดแผนปฏิบัติอย่างชัดเจน การนำกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ไปใช้ ต้องคำนึงถึง 3 ขั้นตอนเสมอประกอบด้วย 1) ขั้นตอน Appreciation 2) ขั้นตอน Influence 3) ขั้นตอน Control แต่อาจแตกต่างกันในขั้นตอนย่อย แต่การดำเนินงานจะข้ามขั้นตอนไม่ได้ ก่อนดำเนินการผู้ดำเนินการประชุมมีความจำเป็นต้องเตรียมตัวในการกล่าวนำและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการประชุมเนื่องจากมีส่วนสำคัญที่ทำให้การประชุมบรรลุเป้าหมาย กระบวนการนี้เหมาะที่จะนำไปใช้เป็เทคนิคการประชุมในการวางแผนและกำหนดแผนปฏิบัติในบริบทของชุมชนเนื่องจากเป็นเทคนิคที่ง่าย สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับปัญหาต่างๆ เพื่อการพัฒนา

4. การนิเทศภายใน

4.1 ความหมาย

ได้มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการนิเทศภายในไว้ ดังนี้

- หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2529 : 8) หมายถึง ความพยายามทุกชนิดของผู้ที่อยู่ในโรงเรียนตั้งแต่ผู้บริหารลงไป ในอันที่จะปรับปรุงส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภายในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2533 : 15) หมายถึงการนิเทศที่ดำเนินการภายในโรงเรียนซึ่งมีผู้บริหาร โรงเรียนและบุคลากรภายในโรงเรียนร่วมมือกันเพื่อปรับปรุงงานด้านต่างๆ

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 5) หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในโรงเรียนในการที่จะแก้ไขปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 51) หมายถึงการส่งเสริมสนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลัก คือ การสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านทั้งทางร่างกายสติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้เต็มตามวัยและตามศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

ซารี มณีศรี (2542 : 201) หมายถึง ความร่วมมือกันภายในโรงเรียนเพื่อปรับปรุงแก้ไข หรือ พัฒนางานโครงการ หรือกิจกรรมใดๆ ภายในโรงเรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลดีต่อผู้เรียน

ความจำเป็นในการนิเทศภายใน

ซารี มณีศรี (2542 : 20) ได้ให้เหตุผลและความจำเป็นในการจัดให้มีการนิเทศภายในโรงเรียน ดังนี้

1. ปัญหาหลักมี 2 ประเด็น คือ การนิเทศไม่ทั่วถึง และการนิเทศไม่มีคุณภาพ ประการแรกอาศัยการนิเทศจากภายนอกเมื่อย้ายโรงเรียนเพิ่ม ครูเพิ่ม การนิเทศภายในไม่ทั่วถึง จึงจำเป็นจะต้องมีการนิเทศภายใน
2. ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม ครูดีมีใช้ผู้สอนดี มีความรู้ ประพฤติดีเท่านั้น หากแต่ยังต้องบริหารเวลาเพื่อสังคมชุมชนพัฒนาบุคลากร โรงเรียน ไม่หวังพึ่งไม่รอคอยพัฒนานิเทศกันเอง
3. เพื่อให้โรงเรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบส่งเสริม การศึกษาค้นคว้าและการวิจัย
4. ปรับปรุงงานวิชาการ ซึ่งแต่ละโรงเรียนมีสภาพข้อจำกัดไม่เหมือนกันการที่คนภายในรู้เรื่องดีที่สุดกว่าคนภายนอก จะทำให้การพัฒนาิเทศภายในเป็นไปได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

5. การยอมรับ บุคคลที่จะเป็นผู้นำหรือหัวหน้าคนจะต้องให้ผู้อื่นยอมรับแม้ในการแต่งตั้งหัวหน้าฝ่ายหรือหัวหน้าหมวด ควรคำนึงค่าคุณลักษณะด้านวิชาการนำด้านวิชาการ ด้านคุณธรรมความประพฤติเป็นแบบอย่าง เป็นครูของครู การยอมรับนับว่าเป็นสิ่งสำคัญในการดำเนินการนิเทศภายใน

6. ปัญหาตัวเร่งที่สำคัญ เช่น ปัญหาการนำหลักสูตรไปใช้ สภาพการสอนที่เปลี่ยนไป สื่ออุปกรณ์การสอน การประเมินและผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนเป็นต้น หลักการนิเทศภายใน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 52-53) ได้กล่าวถึง การนิเทศภายในโรงเรียนประถมศึกษาที่มีหลักการสำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ ดังนี้

1. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องตามขั้นตอนกระบวนการนิเทศ

2. บุคคลที่เป็นหลักสำคัญในการดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศภายในโรงเรียน คือ ผู้บริหาร โรงเรียน และจะต้องดำเนินการโดยเปิดโอกาสให้คณะครูในโรงเรียนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

3. การนิเทศภายในโรงเรียนจะต้องสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาของครู ของโรงเรียน และสอดคล้องกับระดับพัฒนาการของครู

4. เป้าหมายสำคัญในการนิเทศ คือ การส่งเสริม สนับสนุน หรือให้ความช่วยเหลือครูในโรงเรียน ให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติการหลักคือการสอนหรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้านให้เต็มศักยภาพ โดยมีหลักสูตรเป็นกรอบกำกับในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจกล่าวสั้นๆ ได้ว่าเป้าหมายสำคัญของการนิเทศภายใน โรงเรียน คือ การสร้างครูมืออาชีพ

4.2 องค์ประกอบของนิเทศภายในโรงเรียน

ซารี มณีศรี (2542 : 201-205) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการนิเทศภายในโรงเรียน มี 3 ประการ คือ

1. บุคลากรผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เป็นความร่วมมือของผู้บริหารโรงเรียนและคณะครู

2. วิธีการนิเทศ ตระหนักจุดมุ่งหมายการนิเทศคือ การช่วยเหลือให้ครูผู้สอนสามารถปรับปรุงหรือพัฒนาพฤติกรรมการสอนให้ดีขึ้น การหาข้อมูลศึกษาปัญหาข้อ

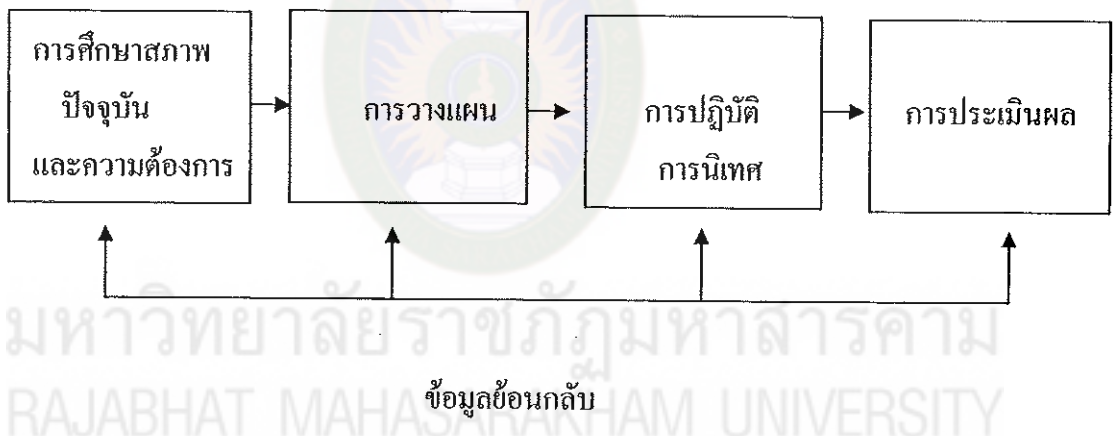
บกรพร้อมกำหนดกิจกรรมการนเทศและวิธีการนเทศที่เหมาะสม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการนเทศ ประกอบด้วย แบบทดสอบ แบบสำรวจ การสังเกตการสอนในชั้น แบบบันทึกพฤติกรรมครู นักเรียน

ระบบไตรภาคีทั้ง 3 ดังกล่าวแล้วนี้ จะต้องผสมผสานดำเนินการไปด้วยกันหากมีข้อบกพร่องส่วนใดส่วนหนึ่งจะทำในการนเทศภายในโรงเรียนยากที่จะประสบผลสำเร็จ

4.3 กระบวนการนเทศภายในโรงเรียน

กระบวนการนเทศภายในโรงเรียน เป็นกิจกรรมสำคัญเป็นขั้นตอนปฏิบัติการทั้งด้านกระบวนการการบริหาร กระบวนการนเทศ และกระบวนการเรียนการสอนควบคู่กันไป อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน

ภาพที่ 2 กระบวนการนเทศภายในโรงเรียน

ขั้นที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ เช่น ผลสัมฤทธิ์การเรียน การเข้าชั้น คุณลักษณะต่างๆ ตามเกณฑ์มาตรฐาน เป็นต้น การสำรวจความต้องการของครู การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ การวิเคราะห์สาเหตุปัญหา การจัดลำดับ กำหนดทางเลือกการแก้ปัญหา และดำเนินการตามความต้องการ

ขั้นที่ 2 การวางแผน นำเอาทางเลือกตามขั้นที่ 1 มากำหนดรายละเอียดของกิจกรรมโดยเขียนเป็นโครงการนเทศ ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ คือ หลักการและเหตุผล

วัตถุประสงค์ผู้รับผิดชอบโครงการ แผนการดำเนินงาน ระยะเวลา สถานที่งบประมาณการ ประเมินผลและผลที่คาดว่าจะได้รับ

ขั้นที่ 3 การปฏิบัติการนิเทศ เป็นขั้นลงมือทำตามโครงการนิเทศที่กำหนดหลัก โดยคำนึงถึงหลักการนิเทศ เทคนิค ทักษะ สื่อ และเครื่องมือนิเทศ การเตรียมความพร้อม สร้างความเข้าใจรวมทั้งการเสริมแรงให้กำลังใจช่วยเหลือสนับสนุนจากผู้บริหาร โรงเรียน

ขั้นที่ 4 การประเมินผล ตรวจสอบผลการดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนด ผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ ประเมินความคิดเห็น กระบวนการนิเทศภายใน โรงเรียนรวมผลการประเมินข้อมูลย้อนกลับเพื่อการปรับปรุงต่อไป

กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียน

กิจกรรมการนิเทศเป็นแผนปฏิบัติการ นำโครงการแต่ละโครงการสู่การปฏิบัติ คำที่ใช้มีอยู่หลายคำ เช่น กลไกการนิเทศ กลวิธีการนิเทศ กิจกรรมการนิเทศภายใน เป็นต้น การที่โรงเรียนใดจะเลือกใช้กิจกรรมการนิเทศโดยขึ้นอยู่กับโรงเรียนที่มีความพร้อมน้อยมีความพร้อมปานกลาง และมีความพร้อมมาก สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การนิเทศ กิจกรรมการนิเทศภายในโรงเรียนอาจมีดังต่อไปนี้

1. การประชุมก่อนเปิดเรียน ประชุมปรึกษาหารือ เตรียมการด้านต่างๆ ก่อนเปิดภาคเรียน
2. การปฐมนิเทศ แนะนำบุคลากรใหม่ให้คุ้นเคย สามารถปรับตัวเข้ากับ สภาพแวดล้อม ระเบียบข้อปฏิบัติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง
3. การให้คำปรึกษาแนะนำใช้ในระบบการนิเทศเพราะใช้เทคนิคพบปะ พูดคุยมากกว่าการใช้อำนาจหรือออกคำสั่ง
4. การประชุมปฏิบัติการ มุ่งเน้นให้เกิดความรู้ใหม่ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และเจตคติ (Attitude) ลงมือปฏิบัติมากกว่าการบรรยาย
5. การอบรม งานนิเทศมุ่งอบรมประจำการให้ผู้รับการนิเทศ เสริมความรู้ใหม่ ท้นต่อความเปลี่ยนแปลง
6. การสัมมนา เป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทั้งที่จัดเองภายในหน่วยงาน หรือไปร่วมจัดโดยหน่วยงานอื่น ฟังมากกว่าทำ

7. การระดมความคิด ในสังคมประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็นของคนอื่นเคารพให้เกิดทัศนียภาพคนอื่นเป็นสิ่งที่พึงตระหนัก การระดมความคิด (Brain Storming) มุ่งปริมาณความคิดมากกว่าถูกผิด

8. การสาธิตการสอน เป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจัดให้มีในโรงเรียนการเรียนรู้หรือการเลียนแบบจากผู้เชี่ยวชาญ ประหยัดเวลาและได้รับประสบการณ์ตรง จัดหาแบบที่ดี

9. การศึกษาเอกสารวิชาการ การเพิ่มพูนความรู้คือต้องอ่านและวิชาชีพครูต้องอ่านมาก เพราะการอ่านนำไปสู่ความรอบรู้ ความคิดใหม่และทันสมัย สรรพวิทยามีในหนังสือและสิ่งพิมพ์

10. การสนทนาวิชาการ เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญเพราะเรื่องมาบรรยายอาจใช้เวลาพักเที่ยงวัน ซึ่งไม่กระทบต่อการทำงานทุกคนมีเวลาว่างพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้อาจจัดเดือนละครั้งในหัวข้อที่สนใจร่วมกัน

11. การเยี่ยมนิเทศชั้นเรียน เป็นเทคนิคการนิเทศเพื่อช่วยครูปรับปรุงการสอนให้ดีขึ้นมีขั้นตอนที่จะต้องปฏิบัติร่วมกันของผู้ให้และผู้รับการนิเทศบนพื้นฐานวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ ทำเพื่อเด็ก ลดข้อบกพร่อง เสริมให้ดียิ่งขึ้น

12. การศึกษาดูงาน ผลตรงในการปรับปรุงงาน คุณคนอื่นย้อนดูตัวเอง ศึกษาข้อดี ข้อบกพร่อง ข้อจำกัดเมื่อต้องนำมาปรับปรุง ความพร้อมด้านต่างๆ

13. การสังเกตการสอนในทางปฏิบัติอาจทำได้น้อยถือว่าทุกคนมีภาระหน้าที่ต้องทำหัวหน้าหมวดวิชาหรือกลุ่มประสบการณ์อาจเป็นผู้รับผิดชอบร่วมกับครูผู้มีความเชี่ยวชาญ (Master Teachers)

14. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ งานการเรียนการสอน หนังสือแบบเรียน สื่อการสอน หรือแม้แต่นิเทศสามารถทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้ทั้งนั้น วิจัยเพื่อนำผลมาใช้หรือวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development : R&D)

15. การเขียนเอกสารหรือทดสอบทางวิชาการ อาชีพครูหรือผู้นิเทศต้องอ่านมากพูดมากแล้วต้องเขียนมาก การเขียนเป็นเทคนิคซึ่งต้องเรียนรู้หลักวิธี การอ่านมากเป็นพื้นฐานของการเขียนได้เป็นอย่างดี

16. การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ผลงานทางวิชาการ การนำเสนอให้เป็นที่น่าสนใจ เทคนิคการใช้เครื่องมือทางเทคโนโลยีทางการศึกษาเข้ามาช่วย

กิจกรรมการนิเทศใดก็ตามก็ต้องเหมาะสมกับโรงเรียนนั้น หมายความว่า การที่โรงเรียนจะจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนในแต่ละกิจกรรมมีข้อที่ควรพิจารณาอยู่หลายประการ เช่น ความพร้อม ความเหมาะสม วัตถุประสงค์ เวลา งบประมาณ เป็นต้น การศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องและเลือกกิจกรรมได้อย่างเหมาะสม จะทำให้บรรลุที่ตั้งไว้

4.4 บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการนิเทศ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 59) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนกับการนิเทศว่า ในการพัฒนาระบบนิเทศการศึกษาให้เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทดังนี้คือ

1. ศึกษาหาความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียน
2. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนานักเรียนให้มีพัฒนาการทุกด้านเต็มตามวัยและตามศักยภาพ และการพัฒนาตนเองให้แก่คณะครูในโรงเรียน
3. จัดหรือดำเนินการให้มีการจัดระบบนิเทศของโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคลากรหลักในการดำเนินการ
4. ให้ความรู้ ให้คำแนะนำแก่บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้นิเทศในโรงเรียน
5. ร่วมดำเนินการพัฒนาระบบนิเทศของโรงเรียนกับคณะครูผู้นิเทศในโรงเรียน
6. ติดตามประเมินผลดำเนินการร่วมกับคณะครูในโรงเรียน และให้ข้อมูลป้อนกลับแก่คณะครูในโรงเรียนให้เห็นความก้าวหน้าของตนเอง
7. เผยแพร่ความสำเร็จของคณะครูในโรงเรียน ให้การเสริมแรงให้การยกย่องเพื่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

5. บริบทโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ

ชื่อและที่ตั้ง

โรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ ตั้งอยู่เลขที่ 90 ถนนผ้าขาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ โทรศัพท์ 0-4381-1217 สังกัดกองการศึกษา เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จัดการเรียนการ

สอนตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีพื้นที่ 2 ไร่ 3 งาน 49 ตารางวา อาศัยบริเวณวัดใต้โพธิ์คำเป็นที่ตั้ง

ประวัติความเป็นมา

โรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ ตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2487 ทำการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยอาศัยศาลาวัดใต้โพธิ์คำเป็นสถานที่เรียน โดยมีนายบุญรอด พิมพ์สัย เป็นครูใหญ่ และเริ่มก่อสร้างอาคารเรียนภายในบริเวณวัดเมื่อปี พ.ศ. 2496 ศึกษาธิการอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ร่วมกับนายทา ปัญญา มี ครูใหญ่และเจ้าอาวาสวัดใต้โพธิ์คำ ได้จัดการรื้อถอนอาคารเรียน โรงเรียนกาฬสินธุ์พิทยาสัย มาปลูกสร้างอาคารใหม่ในที่ดินของวัด โดยใช้แรงงานราษฎรร่วมกับชาวบ้าน อาคารเรียนยาว 27 เมตร กว้าง 9 เมตร

ปี พ.ศ. 2537 เทศบาลได้รับเงินจัดสรรจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สร้างอาคารเรียนแทนหลังเดิมที่ชำรุด เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก 3 ชั้น 12 ห้องเรียน ชั้นล่างโล่งเป็นห้องประชุม และปัจจุบันมีอาคารเรียน 2 หลัง

โรงเรียนได้ปฏิรูปการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีการวัดผลประเมินผลจากสภาพจริง ครูทุกคนทำการวิจัยในชั้นเรียน เพื่อพัฒนาผู้เรียน และมีการปรับใช้หลักสูตรท้องถิ่นให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของชุมชน

ปี พ.ศ. 2546 ได้รับการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา จากสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา ผู้บริหารคนปัจจุบัน คือ นางพิมพ์พันธุ์ จันทไทย

โรงเรียนเปิดทำการสอนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 320 คน จำนวน 12 ห้องเรียน บุคลากรที่เป็นพนักงานครู 18 คน อัตราจ้าง 2 คน รวมทั้งสิ้น 20 คน วุฒิปริญญาโท 2 คน ปริญญาตรี 14 คน ต่ำกว่าปริญญาตรี 2 คน มีนักรกการโรง 2 คน

โรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ ตั้งอยู่ใจกลางชุมชนเมืองสภาพแวดล้อมเต็มไปด้วยสถานที่ต่าง ๆ เช่น วัด ร้านค้า เป็นชุมชนแออัด ผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และกรรมกรรับจ้าง ฐานะความเป็นอยู่ อยู่ในระดับปานกลางถึงยากจน และมีนักเรียนบางส่วนที่อยู่นอกเขตเทศบาลเข้ามาเรียน นักเรียนจึงมีสภาพความเป็นอยู่แตกต่างกัน มีสุขภาพกาย สุขภาพจิตที่แตกต่างกัน ส่วนหนึ่งต้องได้รับการส่งเสริมสุขภาพ เกื้อหนุน ดูแลและให้บริการเพื่อสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน เมื่อจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จากโรงเรียนแล้ว จะ ได้รับการเชื่อมโยงส่งต่อเข้าเรียนยังสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาของ โรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ที่เป็นเครือข่ายต่อไป

ตารางที่ 1 ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ ประจำปีการศึกษา 2549

ที่	สายการปฏิบัติงาน	ตำแหน่ง	อันดับ	วุฒิการศึกษา	จำนวน			
					ชาย	หญิง	รวม	
1	สายบริหาร	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	คศ.3	ปริญญาโท	-	1	1	
		รองผู้อำนวยการสถานศึกษา	คศ.2	ปริญญาบัณฑิต	1	-	1	
2	สายปฏิบัติ การสอน	ครู	คศ.2	ปริญญาตรี	2	7	9	
				อนุปริญญา	1	1	2	
				ปริญญาตรี	3	2	5	
3	ครูอัตราจ้าง	พนักงานจ้างฯ	-	ปริญญาตรี	-	1	1	
4	เจ้าหน้าที่ธุรการ	พนักงานจ้างฯ	-	ปวส.	-	1	1	
					รวม	6	14	20
5	นักรถการโรง				2	-	2	
					รวมบุคลากรทั้งสิ้น	8	14	22

ตารางที่ 2 ข้อมูลนักเรียน โรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ ปีการศึกษา 2549

ระดับชั้น	จำนวน ห้องเรียน	จำนวนนักเรียน		
		ชาย	หญิง	รวม
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	2	16	24	40
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	2	28	22	51
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	2	26	20	46
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	2	25	34	59
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	2	22	36	58
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	2	32	34	66
รวมทั้งสิ้น		12	149	171

ตารางที่ 3 อาคารสถานที่ โรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำ ปีการศึกษา 2549

ลำดับ ที่	รายการ	จำนวน	คิดเป็นอัตราส่วน : นักเรียน	หมายเหตุ
1	อาคารเรียน (หลัง)	2	1 : 177	
2	อาคารประกอบ (หลัง)			
	2.1 อาคารโรงอาหาร	1		
	2.2 เวือนเพาะชำ	1		
	2.3 ศาลาพักผ่อน	3		
	2.4 ส้วม (3 หลัง 18 ที่นั่ง) (ห้องส้วมภายในอาคาร 3 ที่นั่ง)	3	1 : 17	
3	ห้องเรียน (ห้อง)	12	1 : 30	
4	ห้องพิเศษ (ห้อง)			
	4.1 ห้องผู้อำนวยการ	1		
	4.2 ห้องธุรการ	1		
	4.3 ห้องสมุด	1		
	4.4 ห้องคอมพิวเตอร์	1		
	4.5 ห้องปฏิบัติการทางภาษา	1		
	4.6 ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์	1		
	4.7 ห้องโสตทัศนศึกษา	1		
	4.8 ห้องพยาบาล	1		
	4.9 ห้องแนะแนว	1		
	4.10 ห้องพัสดุ	1		
	4.11 ห้องอเนกประสงค์	1		
	4.12 ห้องจริยศึกษา	1		
	4.13 ห้องดนตรี-นาฏศิลป์	1		
	4.14 ห้องพลศึกษา	1		
	4.14 ห้องประเพณีปัญญา	1		
	4.15 ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์	1		

วิสัยทัศน์ (Vision)

จัดการศึกษาให้ได้มาตรฐาน สืบสานความเป็นไทย รู้จักเทคโนโลยี ชุมชนมีส่วนร่วม

พันธกิจ (Mission)

1. จัดการศึกษาอย่างเป็นระบบ ให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐาน
2. พัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการใช้เทคโนโลยี
3. ปลุกฝังผู้เรียนให้มีจิตสำนึกในความเป็นไทย
4. ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

เป้าประสงค์ (Goals)

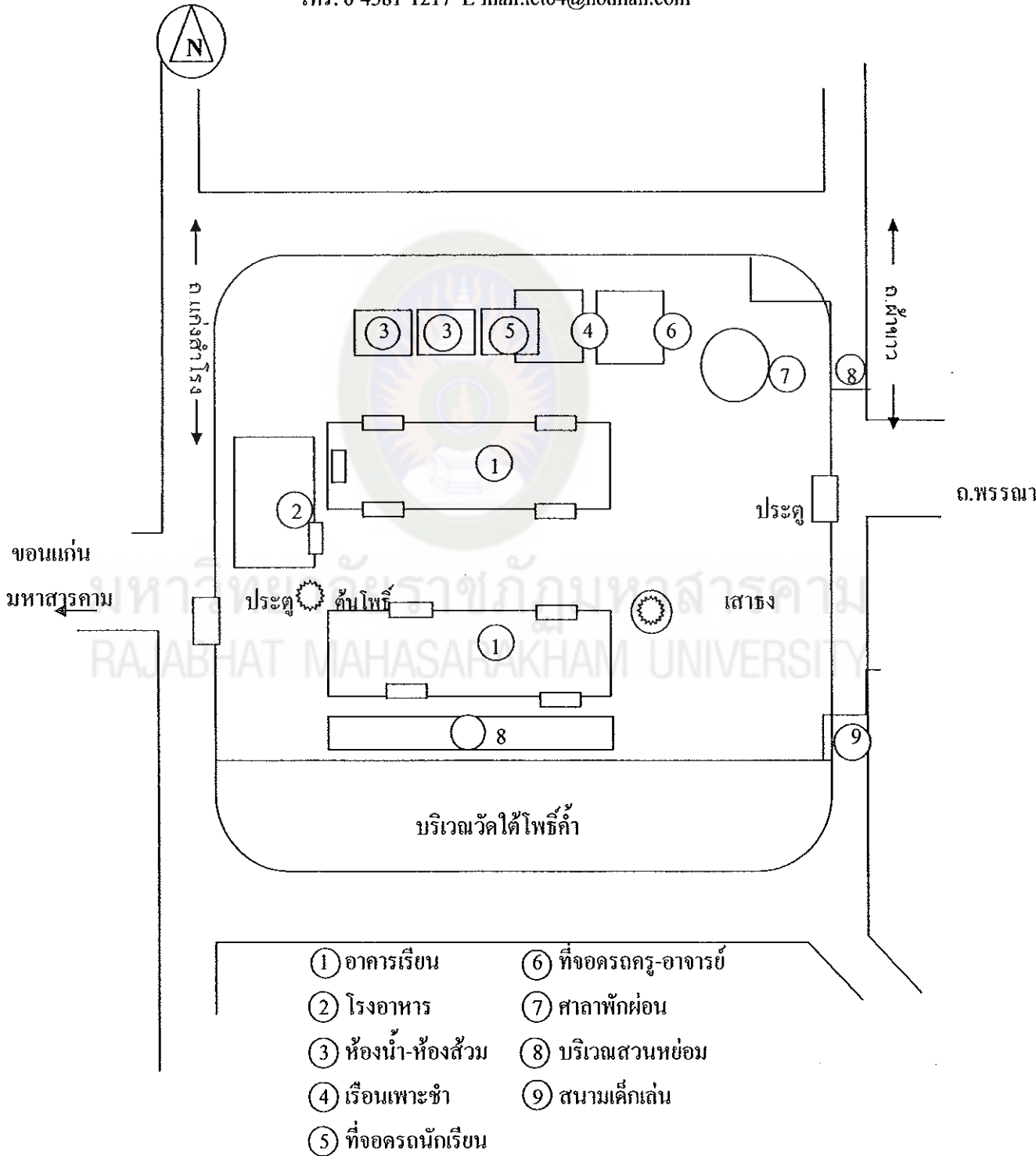
1. สถานศึกษาจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนเก่ง ดี และมีความสุข
2. ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยี แหล่งเรียนรู้ และสื่อต่างๆ ในการแสวงหาความรู้ เพื่อพัฒนาตนเองและสังคม
3. ผู้เรียนมีจิตสำนึกในเกียรติภูมิ ในความเป็นไทย มีความภูมิใจในชนชาติไทย รักแผ่นดิน และปฏิบัติตนตามระบอบประชาธิปไตย
4. บุคลากร องค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

แผนผังบริเวณโรงเรียน

โรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์ค้ำ

ตั้งอยู่ถนนฟ้าขาว ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

โทร. 0-4381-1217 E-mail: tet04@hotmail.com

ภาพที่ 3 แผนผังบริเวณโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์ค้ำ

6. การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

6.1 ความหมาย

บุญชม ศรีสะอาด (2543 : 12) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการวิจัยเพื่อผลมาใช้แก้ปัญหาอย่างรีบด่วน หรือปัจจุบันทันที เช่น ปัญหาการเดินทาง

ส. วาสนา ประवालพฤษ์ (2538 : 12) ได้ให้ความหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นรูปแบบของวิธีการศึกษาค้นคว้าแบบส่องสะท้อนตนเองเป็นหมู่คณะของกลุ่มผู้ปฏิบัติงาน ในสถานการณ์ทางสังคมเพื่อต้องการที่จะพัฒนาหาลักษณะที่ชอบธรรม และความชอบด้วย เหตุผลของวิธีการปฏิบัติงานเพื่อให้ได้รูปแบบหรือแนวทางไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพการ ปฏิบัติงานนั้นและในขณะเดียวกันก็เป็นการพัฒนาความเข้าใจเกี่ยวกับการปฏิบัติงานนั้นๆ ให้ สอดคล้องกับภาวะของสังคม และสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

พันธุทิพย์ รวมสุด (2540 : 48) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นวิธีค้นหาคำตอบ ที่เสนอไว้จิตวิทยาสังคมตามหลักแนวคิดของ Kurt Lewin คือ ทฤษฎี และการปฏิบัติ สามารถจะดำเนินคู่กันไปอย่างอาศัยประโยชน์ซึ่งกันและกันได้ซึ่งทำให้เกิดกระบวนการทัศน์ ใหม่ของการวิจัยและการปฏิบัติ

6.2 ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ

นราศรี ไวนิชกุล (2531 : 5-6) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ คือ คณะผู้ปฏิบัติงานจะประกอบด้วยผู้รู้วิชาการสาขาต่างๆ หลายคน ผลของการวิจัยเชิง ปฏิบัติการมีลักษณะไม่เหมือนกับผลงานวิเคราะห์หรือค้นคว้า เพราะเป็นการแก้ปัญหาผลที่ได้ ถือเป็น การตัดสินใจชนิดหนึ่ง ทฤษฎีการวินิจฉัยประยุกต์วิธีการตัดสินใจเท่าที่ได้เคยกระทำมา แต่เดิมนั้น อาศัยหลักความชำนาญประกอบด้วยดุลยพินิจ และการหาเหตุผลโดยสามัญสำนึก เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจซึ่งบางครั้งยังขาดเหตุผลที่ถูกต้องแท้จริง เมื่อพิจารณาเทียบกับ วิธีการสมัยใหม่ซึ่งอาศัยการวิจัยปฏิบัติการ เนื่องจากผลของการวิจัยเชิงปฏิบัติการนั้นจะแสดง ออกเป็นตัวเลขเพื่อ ผู้บริหารจะได้วินิจฉัยสั่งการทั้งในการบริหารและปฏิบัติงานประจำวันและ ในการวางแผนระยะยาว ซึ่งจะได้รับประโยชน์สูงสุด

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นระเบียบวิธีที่มีลักษณะทั้งในการหาทางแก้ปัญหา เกี่ยวกับการปฏิบัติงาน หรือการปฏิบัติหน้าที่ของหน่วยงานบางอย่าง เช่น หน่วยงานรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ ธุรกิจ หรือสถาบันอื่นๆ ต้องอาศัยฝ่ายจัดการ โดยมอบหมายให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการ วิจัยเชิงปฏิบัติงานศึกษาสถานการณ์และจัดหาหลักเกณฑ์เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจ

หลักเกณฑ์เหล่านี้ช่วยให้ฝ่ายจัดการสามารถทำกรตัดสินใจที่ดีที่สุด หรืออีกนัยหนึ่งนักการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะทำการวิเคราะห์ปัญหาของฝ่ายจัดการที่เกี่ยวกับการดำเนินการของระบบต่างๆ โดยเริ่มต้นจากการสังเกตการณ์ รวบรวมข้อมูลและตีความ กำหนดปัญหาสร้างแนวทางแก้ปัญหาหรือคาดคะเนล่วงหน้าและทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินงานต่างๆ นั้น

สุวิมล ว่องวานิช (2544 : 11) ได้กล่าวถึง ลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ ดังนี้ คือ ผู้วิจัย คือ ผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงาน (ในทางการศึกษา ผู้วิจัย คือ ครู) สิ่งที่ถูกวิจัยคือ ปฏิบัติการทางการศึกษาวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ การพัฒนาการเรียนการสอนการค้นหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น การพัฒนาวิชาชีพ วิธีการวิจัย คือ กระบวนการค้นหาข้อความรู้ที่มีขั้นตอนหลักสำคัญคือการมีส่วนร่วมและการปฏิบัติมีลักษณะสำคัญดังนี้

1. การสะท้อนกลับผลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของตนเองและผลที่เกิดขึ้น
2. การเปิด โอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน/เพื่อร่วมงานมีส่วนร่วมในการวิพากษ์วิจารณ์การปฏิบัติงานและผลที่ได้รับ
3. กระบวนการที่มีการดำเนินงานเป็นวงจรต่อเนื่องและทำเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิบัติงาน
4. ผลที่ได้จากการวิจัยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน

จากความเห็นของนักวิชาการที่กล่าวไว้ข้างต้น พอสรุปได้ว่า ลักษณะของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นระเบียบวิธีที่มีหลักเกณฑ์ในการหาทางแก้ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน การพัฒนา

6.3. กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติ

กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ จะต้องประกอบด้วย การวางแผน การปฏิบัติการ สังเกต และการสะท้อนผล อย่างรอบคอบและเป็นระบบ และเข้มงวดกวดขันในการดำเนินงานมากกว่าการปฏิบัติงานประจำวัน โดยนำความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมที่หมุนไป ในกระบวนการเหล่านี้มาใช้ ซึ่งแต่ละขั้นตอนประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้ (ส. วาสนา ประมวลพจนานุกรม, 2538 : 22-26)

6.3.1 การวางแผน (Planning)

การวางแผน คือ การปฏิบัติงานที่มีโครงสร้าง และตามคำจำกัดความแล้ว แผน คือแนวทางปฏิบัติซึ่งตั้งความคาดหวังไว้ เป็นการมองไปในอนาคตข้างหน้าโดยจะต้องระลึกอยู่เสมอว่า เหตุการณ์ทางสังคมนั้น ไม่สามารถจะทำนายหรือกำหนดล่วงหน้าได้ และ

จะต้องมีการเสี่ยงต่อความไม่แน่นอนอยู่บ้าง การกำหนดแผนทั่วไปจึงต้องมีความยืดหยุ่นพอสมควร เพื่อที่จะสามารถปรับให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลง และความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ กิจกรรมหรือการปฏิบัติที่กำหนดไว้ในแผนจะต้องมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก จะต้องพิจารณาเกี่ยวกับความเสี่ยงอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในสภาพจริง เช่น เกี่ยวกับสภาพการณ์ของสิ่งต่าง ๆ และการเมืองลักษณะที่สอง กิจกรรมที่ถูกเลือกมากำหนดในแผนจะต้องได้รับเลือกมาเนื่องจากกิจกรรมนั้นสามารถปฏิบัติได้ดีกว่ากิจกรรมอื่น ๆ สามารถลดความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้ (อย่างน้อยในระดับหนึ่ง) และช่วยให้เกิดพลังในการปฏิบัติที่เหมาะสมกว่า และมีประสิทธิภาพสูงกว่า ในฐานะนักการศึกษาที่จะช่วยแก้ปัญหาเหล่านั้น กิจกรรมหรือการปฏิบัตินั้นควรช่วยผู้ปฏิบัติงานสำนึกในศักยภาพใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงานทางการศึกษา ในส่วนของกระบวนการวางแผนนั้น ผู้ร่วมงานจะต้องให้ความร่วมมือร่วมใจในการอภิปราย (ทั้งในทางทฤษฎีและปฏิบัติ) เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และปรับปรุงการกำหนดแผนงานที่จะสามารถปฏิบัติได้จริงในสภาพการณ์ที่เป็นอยู่

6.3.2 การปฏิบัติ (Action)

การปฏิบัติตามความหมายที่ตั้งใจไว้ ณ ที่นี้เป็นสิ่งที่ละเอียด จงใจ และภายใต้การควบคุมเป็นการปฏิบัติงานจากแนวคิดหลากหลายอย่าง ไตร่ตรองและรอบคอบ และมีหลักฐานที่ได้รับการวิจารณ์ และใช้การปฏิบัตินี้เป็นฐานของการพัฒนาการปฏิบัติในขั้นต่อไปสภาพการณ์จริง (ซึ่งบางอย่างจะเกิดขึ้นอย่างทันทีทันใด ไม่สามารถจะทำนายได้ อันเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง) ดังนั้น แผนที่วางไว้สำหรับการปฏิบัติจะต้องสามารถแก้ไขได้โดยการกำหนดให้มีความยืดหยุ่น และพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง การให้ข้อมูลจากกิจกรรมก่อนหน้านั้นจะต้องต่อเนื่อง และนำมาใช้ในกิจกรรมต่อไป (สิ่งที่เคยทำมาก่อน หรือวิธีการปรับปรุงไปได้เรื่อย ๆ ตามผลการตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำนั้น ๆ การดำเนินงานของแผนปฏิบัติการนั้นจะต้องเป็นไปตามลักษณะของสิ่งที่มีอยู่ ตามสภาพการต่อสู้ทางสังคมและการเมืองไปสู่การพัฒนา การปรับปรุง การเจรจาต่อรอง และการประนีประนอมกันเป็นสิ่งที่จำเป็นแต่เป็นการประนีประนอมที่มีในบริบทยุทธศาสตร์ของพวกตน ในขั้นแรกอาจหวังผลเพียงปานกลาง การปฏิบัติที่มีการรายงานอย่างวิพากษ์วิจารณ์กันในภายหลัง ก็จะอยู่บนพื้นฐานของผลที่ได้ในการปฏิบัติขั้นที่แล้วมา ลักษณะอาการอย่างหนึ่งที่มีการวิจัยปฏิบัติการแตกต่างไปจากการปฏิบัติในสถานการณ์ทั่วๆ ไปก็คือ วิจัยปฏิบัติการนั้นมีการสังเกตได้ ผู้ปฏิบัติงานมุ่งที่จะรวบรวมหลักฐานข้ออ้างอิงเกี่ยวกับการกระทำของตนเพื่อที่จะสามารถ

ประเมิน ได้อย่างตลอดในการเตรียมพร้อมเพื่อการประเมินนั้น ผู้ปฏิบัติจะเสนอความคิดเห็น ก่อนลงมือกระทำต่อประเภทของหลักฐานที่จะต้องมีการประเมินของคน โดยใช้วิจารณญาณ

6.3.3 การสังเกต (Observation)

การสังเกต ทำหน้าที่เก็บหนังสือข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงาน อย่างรายงานหลักฐานเชิงวิจารณ์ญาณ การสังเกตจะช่วยมองไปข้างหน้า โดยเป็นข้อมูล พื้นฐานที่จะสะท้อนเหตุการณ์ในปัจจุบันแต่จะมากขึ้น ในลักษณะของเหตุการณ์ในอนาคตอัน ใกล้ที่ดำเนินการต่อเนื่องกับเหตุการณ์ปัจจุบัน การสังเกตอย่างรอบคอบและระมัดระวังเป็น สิ่งจำเป็นเนื่องจากการปฏิบัตินั้นจะมีข้อจำกัดจากการบังคับของสภาพความเป็นจริง และ ข้อขัดข้องทั้งหมดเหล่านี้ จะไม่เคยชัดเจนและบอกให้รู้ล่วงหน้าได้เลย การสังเกตจึงต้องมีการ วางแผนการที่แคบจนเกินไป ข้อมูลจากการสังเกตจะต้องตอบสนองและเปิดกว้าง คือจะต้อง มองหลายแง่หลายมุมในทุกๆ ด้านส่วนประเภทของการสังเกต (รวมถึงการวัด) ที่วางแผนไว้ ล่วงหน้านั้นจะไม่เป็นการเพียงพอผู้สังเกตจะต้องมีความไวในการจัดภาพหรือเหตุการณ์ที่ไม่ คาดคิดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งนอกจากจะสังเกตข้อมูลตามที่วางแผนเอาไว้แล้ว ยังต้องมีความ ยืดหยุ่นที่จะจัดเก็บข้อมูลลักษณะที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อน

นักวิจัยปฏิบัติการจำเป็นสังเกตกระบวนการของการปฏิบัติและผลของการ ปฏิบัติ (ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ) สังเกตสถานการณ์และขัดข้องของการปฏิบัติ สังเกตวิธีการทำ อย่างหนึ่งที่มีอิทธิพล หรือมีผลเกี่ยวเนื่อง และปัญหาอื่นๆ ที่เกิดขึ้น ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงแผนการดำเนินงาน การสังเกตจะเป็นไปตามเจตนาที่ผู้มีพื้นฐานที่สมบูรณ์ สำหรับการสะท้อนภาพการกระทำที่สำคัญของตนเองการสังเกตจะฉายภาพส่วนตัวใน สัมฤทธิ์ผลของการสะท้อนภาพการดำเนินงาน ในกรณีเช่นนี้ ข้อมูลจากการสังเกตจะช่วยให้ เกิดการปรับปรุงการปฏิบัติงาน โดยเกิดความเข้าใจยิ่งขึ้น และมีการปฏิบัติที่มียุทธศาสตร์ที่มี หลักฐานรายงานอย่างถูกต้อง อย่างไรก็ตาม เนื้อหาสาระของการสังเกตจะเป็นเรื่องการ ปฏิบัติงาน ผลของการปฏิบัติและสภาพแวดล้อมของสถานการณ์ที่การปฏิบัติกำลังดำเนินอยู่

6.3.4 การสะท้อนผล (Reflection)

การสะท้อนทำให้หวนคิดถึงการกระทำตามที่ได้บันทึกไว้จากการสังเกตเก็บ ข้อมูล แต่เป็นการกระทำที่ยังกระจัดกระเจิงซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของกระบวนการ ปัญหา ข้อขัดแย้งและแรงบีบบังคับที่ปรากฏในการปฏิบัติที่มียุทธศาสตร์ การสะท้อนจะเป็นลักษณะ ของความเป็นไปได้ของสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำที่ปฏิบัติลงไป การสะท้อนภาพจะพิจารณาโดยใช้การอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงาน โดยวิธีนี้จะช่วยให้ได้

ภาพสะท้อนของกลุ่มที่จะนำไปสู่การปรับสถานการณ์ทางสังคม และปรับปรุงโครงการการสะท้อนภาพจะมีลักษณะเป็นการประเมินอย่างหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยปฏิบัติการจะต้องตัดสินใจจากประสบการณ์ของตนว่า ผลของการปฏิบัติ (หรือผลที่เกิดขึ้น) นั้นเป็นสิ่งที่ต้องประสงค์หรือไม่และให้ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติต่อไป นอกจากนั้นการสะท้อนภาพยังหมายถึงการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการจริงอีกด้วย การสะท้อนข้อมูลนี้จะช่วยในการวางแผนการดำเนินการในขั้นต่อไป ที่จะเป็นไปได้สำหรับกลุ่มและสำหรับแต่ละบุคคลในการโครงการในการที่จะยอมปรับจุดมุ่งหมายของการดำเนินการของกลุ่มด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ สุวิมล ว่องวานิช (2544 : 13) ได้ถึงกระบวนการทำงาน PAOR ซึ่งเป็นกระบวนการทำงานเป็นวงจรตามแนวคิดของ Kemmis มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวางแผน (Planning) เป็นการวางแผนหลังจากที่วิเคราะห์และกำหนดประเด็นปัญหาที่ต้องการแก้ไข
2. การปฏิบัติ (Action) การปฏิบัติตามแผนที่กำหนด
3. การสังเกต (Observation) สังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงาน
4. การสะท้อนผล (Reflection) สะท้อนผลหลังจากการปฏิบัติงานให้ผู้มีส่วนร่วมได้วิพากษ์วิจารณ์ ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข การปฏิบัติงานต่อไป

จากการศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการจะเห็นได้ว่าเป็นกระบวนการปฏิบัติงานที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหน่วยงาน ให้ประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดีซึ่งเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนาโดยแท้

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

7.1. งานวิจัยในประเทศ

ประยงค์ โมคภา (2528 : 97) ได้ศึกษาเรื่องความเห็นของนักเรียนมัธยมศึกษาต่อระเบียบการแต่งกาย ระเบียบความประพฤติและการลงโทษโรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตการศึกษา 10 ปีการศึกษา 2526 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาย หลักรวม 1,200 คน ผลการวิจัยพบว่าระเบียบการแต่งกายของนักเรียนชาย และระเบียบการแต่งกายของนักเรียนหญิงและระเบียบความประพฤติที่ใช้อยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ปัจจุบันนี้มีความเหมาะสมแล้ว ส่วนการลงโทษนักเรียนเห็นว่าควรลงโทษสถานเบา คือ การว่ากล่าวตักเตือน เต็มใจ ทำทัณฑ์บนและการสั่งพักการเรียน โดยไม่ประสงค์ให้ลงโทษไล่ออก หรือคัดชื่อออก

เปลื้อง เจริญอาจ (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาถึงความคิดเห็นของผู้บริหารและกรรมการฝ่ายปกครอง คณะกรรมการฝ่ายแนะแนว และครู อาจารย์ ที่มีต่อการลงโทษนักเรียนที่ประพฤติผิดระเบียบความประพฤติ และระเบียบการแต่งกาย ของนักเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหาร คณะกรรมการฝ่ายปกครอง คณะกรรมการฝ่ายแนะแนว และครู อาจารย์ มีความคิดเห็นต่อการใช้มาตรการลงโทษนักเรียน ที่ประพฤติผิดระเบียบความประพฤติ และระเบียบการแต่งกายว่าควรลงโทษสถานเบา คือ ว่ากล่าวตักเตือน เขียน ทำทัณฑ์บน มีกรณีความผิด 2 กรณี ที่เห็นว่าควรลงโทษสถานหนัก คือ เสพสิ่งเสพติดที่ผิดกฎหมาย เช่น กัญชา สารระเหย เห็นว่าควรลงโทษโดยสั่งพักการเรียน

อำนาจ ปราบหนองบัว (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานของผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายปกครองโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 9 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนทุกขนาด คือ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก มีปัญหาด้านต่างๆ ซึ่งได้แก่ ด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรมและจริยธรรม ด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยอยู่ในระดับ ปานกลางเหมือนกันส่วนปัญหาในด้านการปฏิบัติงานของฝ่ายปกครองพบว่าปัญหาสำคัญที่สุดคือ ปัญหาด้านการส่งเสริมพัฒนาให้นักเรียนมีวินัย คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกขนาดโรงเรียนจะต้องเร่งแก้ไข

รำไพ วาณิชสาร (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิธีการที่ครูปกครองและครูแนะแนวใช้ในการแก้พฤติกรรม ที่เป็นปัญหาของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรมสามัญศึกษา จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจำนวน 92 คน จำแนกเป็นครูปกครอง 46 คน ครูแนะแนว 46 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูปกครองและครูแนะแนวส่วนใหญ่ใช้วิธีชี้แจงให้เห็นผิดถูก ในการแก้พฤติกรรมที่เป็นปัญหา วิธีที่ใช้รองลงมาคือ วิธีการลงโทษและวิธีค้นคว้าหาสาเหตุ

สายเดือน ดันตกานต์ (2527 ; บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความเหมาะสมของระเบียบการแต่งกายและความประพฤติกรณีบกพร่อง ทางวินัยของนักเรียน และวิธีการลงโทษนักเรียนตามทัศนคติของผู้บริหารและนักเรียนหัวหน้าชั้นในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา และสถานศึกษาสังกัดกรมการศึกษาเอกชน เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยพบว่า ในเรื่องความเหมาะสมของระเบียบการแต่งกาย และระเบียบความประพฤติ ผู้บริหาร ครูวิชาสามัญ ครูวิชาชีพและนักเรียนหัวหน้าชั้นมีความเห็นว่า ระเบียบที่ว่าด้วยการแต่งกาย และระเบียบที่ว่าด้วยความประพฤติมีความเหมาะสมในระดับดีมาก ในเรื่องกรณีความบกพร่องทางวินัยที่

เกิดขึ้นจริงของนักเรียนชายหญิง ผู้บริหาร ครูวิชาสามัญ ครูวิชาชีพ และนักเรียนหัวหน้าชั้น เห็นว่าเกิดขึ้นในระดับกลาง ส่วนวิธีการลงโทษนักเรียนที่ประพฤติ ผิดระเบียบวินัย กลุ่มตัวอย่างทุกกลุ่มเห็นว่าควรลงโทษสถานเบา

อมรกุล ศรีงามผ่อง (2525 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาลักษณะปัญหา และแนวทาง แก้ไขปัญหาทางวินัยของนักเรียนมัธยมศึกษาในเขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรมที่เป็นปัญหาทางวินัยของนักเรียนทั้งหมด 32 พฤติกรรม จำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ

1. พฤติกรรมนักเรียนที่เป็นปัญหาร้ายแรง
2. พฤติกรรมนักเรียนที่เป็นปัญหาไม่ร้ายแรง
3. พฤติกรรมนักเรียนที่เป็นปัญหาระบุในระเบียบของโรงเรียน
4. พฤติกรรมนักเรียนที่เป็นปัญหาในด้านการเรียนการสอน

สมบูรณ์ จวนสง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยการปฏิบัติการปกครอง นักเรียน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดอุดรธานี พบว่า โรงเรียน มัธยมศึกษา มีการปฏิบัติงานปกครองนักเรียน โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้าน การวางแผนงานปกครองนักเรียน ด้านการบริหารงานปกครอง ด้านการส่งเสริมให้นักเรียนมี วินัย คุณธรรม และจริยธรรม ด้านการแก้ไขพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนและด้าน การส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน และปฏิบัติในด้านการประเมินผลงานปกครองนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ยกเว้นครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็กมีการ ปฏิบัติงานด้านการประเมินผลงานปกครองนักเรียนอยู่ในระดับมาก

จรรยา กุลสุทธิชัย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานเสริมสร้างพัฒนา ความมีวินัยในการตนเองของนักเรียน โรงเรียนบ้านลำโรง (ภิญโญอนุสรณ์) อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์จากการศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบันพบว่า โรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับวินัยใน ตนเองของนักเรียน 4 ด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการแต่งกาย ปัญหาด้านความรับผิดชอบ ปัญหาด้านความมีสัมมาคารวะ และปัญหาบุคลิกภาพ และได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าเพื่อ เสริมสร้างพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน โดยใช้กลยุทธ์ 4 วิธีคือ การอบรม ประจำวันและวันสุุดสัปดาห์ การอบรม เสริมสร้างความเข้มแข็ง การนิเทศ และการคัดเลือก นักเรียนตัวอย่าง และการประกวดนักเรียนที่มีวินัยดีเด่นเพื่อรับทุนการศึกษาของโรงเรียน ประจำปีการศึกษา 2546

ผลการศึกษาค้นคว้า พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายจำนวน 116 คน มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเจน กล่าวคือด้านการแต่งกายถูกต้องตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ กฎระเบียบของโรงเรียน และการสวมใส่รองเท้านักเรียน ด้านความรับผิดชอบต่อสุขอนามัยตนเอง สะอาดขึ้น และรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายดีขึ้น ด้านความมีส่วนร่วมคาระนักเรียนทำความเคารพโดยการไหว้ บิคา มารดาก่อนไปโรงเรียน และกลับจากโรงเรียน การไหว้ทำความเคารพครูอย่างสุภาพอ่อนน้อม ด้านบุคลิกภาพ นักเรียนแต่งกายสะอาด มีมารยาทในการนั่งและการเดินที่สุภาพเรียบร้อย ผลการศึกษาค้นคว้าชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการเสริมสร้างพัฒนาความมีวินัยในตนเองของนักเรียน นักเรียนโรงเรียนบ้านลำโรง (บุญบุญอนุสรณ์) อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยใช้กลยุทธ์การอบรม การนิเทศ การคัดเลือกนักเรียนตัวอย่าง และการประกวดคัดเลือกนักเรียนที่มีวินัยในตนเองดีเด่น ช่วยให้การพัฒนาในรอบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การแต่งกาย ความรับผิดชอบ ความมีส่วนร่วมคาระ และบุคลิกภาพ บรรลุเป้าหมายของการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม เพราะนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้น เพื่อให้การส่งเสริมพัฒนาวินัยในตนเองของนักเรียนข้างไว้ซึ่งความยั่งยืนตลอดไปจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองนักเรียน และคณะครูทุกคนดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

งาน เค้าชัยภูมิ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้าง ความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนบ้านหนองฉิม อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ การศึกษาพบว่า การดำเนินงานและปัญหาในเรื่องวินัยของนักเรียนที่ศึกษาตามกรอบการศึกษาค้นคว้า บุคลากรของโรงเรียนมีลักษณะขาดวินัย ไม่มีความตระหนักในปัญหาวินัยนักเรียน ไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนนักเรียนด้านความมีระเบียบวินัยอย่างเต็มความสามารถ ขาดความคิดสร้างสรรค์ นักเรียนอยู่ในสภาพขาดระเบียบวินัยเป็นอย่างยิ่ง เช่น ไม่มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายปฏิบัติงานไม่เป็นไปตามเวลาที่กำหนด อุปกรณ์การเรียน วัสดุครุภัณฑ์ ห้องเรียน อาคารเรียน บริเวณ โรงเรียนขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และไม่สะอาด การแสดงออกของนักเรียนด้านความประพฤติไม่เหมาะสม ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของนักเรียน และคุณภาพโดยรวมของนักเรียน ผู้ศึกษาค้นคว้าและคณะผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จะต้องสร้างความตระหนักให้กับตนเองและนักเรียน โดยการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาดูงาน กำหนดแนวทางพัฒนาวินัยด้านความ รับผิดชอบ ความประพฤติ และการแต่งกายของนักเรียนที่กำหนดอย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

ผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า การที่จะพัฒนาวิสัยนักเรียนให้ได้ผลอย่างจริงจังนั้น โรงเรียนจะต้องเห็นความสำคัญ มีแผนนโยบายที่ชัดเจน บุคลากรจะต้องมีความตระหนักในปัญหาทำตนให้เป็นแบบอย่าง จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาวิสัยนักเรียน และกระตุ้นให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมตามที่กำหนดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้เกิดความเคยชินจนกลายเป็นวินัยในตนเอง โดยการจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่ดี และกระบวนการเรียนรู้อื่นๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาวิสัยนักเรียนทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน แนวทางจากผลการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนางานด้านอื่นๆ และการพัฒนาวิสัยนักเรียนใน สถานศึกษาอื่นๆ ได้

ชาลยุทธ ไสยาศรี (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาจัดกิจกรรมการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนเมืองเหนือวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาค้นคว้าปรากฏดังนี้

1. สภาพปัญหาวินัยของนักเรียนก่อนการพัฒนา พบว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นแต่งกายผิดระเบียบวินัยคิดเป็นร้อยละ 39.87 ซึ่งประกอบด้วยการปล่อยเสื้อลอยชายสวมรองเท้าโดยไม่ใส่ถุงเท้า ไว้ผมยาว กางเกงสั้นเกินไป เขียนลวดลายหรือข้อความที่ไม่เหมาะสมลงบนชุดนักเรียน สวมใส่เครื่องประดับ ไว้เล็บยาว นอกจากนี้ยังขาดด้านการตรงต่อเวลา โดยมีนักเรียนมาโรงเรียนสายเป็นประจำทุกวัน คิดเป็นร้อยละ 13.24 ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาอย่างมาก

2. การพัฒนาดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โดยการให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับครู โดยการศึกษารายละเอียดของระเบียบ และข้อปฏิบัติของนักเรียน การประชุมระดมสมองทำความเข้าใจกับคณะครูในโรงเรียนและนักเรียนที่มีปัญหาวินัยด้านการแต่งกายและวินัยด้านการตรงต่อเวลา และจัดโครงการเสริมสร้างวินัยนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนมีวินัยด้านการแต่งกาย และวินัยด้านตรงต่อเวลาดีขึ้น

3. ผลการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียนพบว่า

3.1 วินัยด้านการแต่งกาย นักเรียนได้รับความรู้และเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องในการแต่งกายตามกฎระเบียบของโรงเรียน ทำให้นักเรียนที่พฤติกรรมขาดวินัยด้านการแต่งกายลดจำนวนลงมาก เหลือเพียงจำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 2.69 ทั้งนี้เพราะฐานะทางบ้านยากจนไม่มีเงินซื้อรองเท้านักเรียน

3.2 วินัยในด้านตรงต่อเวลานักเรียนได้รับความรู้และเห็นความสำคัญของการตรงต่อเวลา ส่งผลให้จำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมขาดวินัยด้านการตรงต่อเวลา มา

โรงเรียนสายเข้าห้องเรียนช้า เข้าร่วมกิจกรรมไม่ตรงเวลา ส่งงานช้า มีจำนวน ลดลงเหลือเพียง 8 คน คิดเป็นร้อยละ 3 ซึ่งเป็นที่น่าพอใจในกลุ่มผู้ร่วมศึกษา

สรุปได้ว่า การพัฒนาการจัดกิจกรรมการดำเนินงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนเมืองเหนือวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้นักเรียนมีวินัยด้านการแต่งกาย และวินัยด้านการตรงต่อเวลาดีขึ้น ส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่วนนักเรียนกลุ่มที่ยังขาดวินัยอยู่นั้นทางกลุ่มผู้ร่วมศึกษาจะได้ทำการพัฒนาให้ดีขึ้นในโอกาสต่อไป

ทรงวุฒิ ชาวไทย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนละหานเจริญวิทยา อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า สภาพปัญหาที่พบ คือ นักเรียนไม่ตรงต่อเวลาในการมาโรงเรียน ไม่เข้าเรียน และการแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน เกิน 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เมื่อดำเนินการพัฒนาโดยใช้กลยุทธ์ 4 กลยุทธ์พัฒนาวินัยในการเข้าเรียนเหมาะสม ได้รับความร่วมมือด้วยดีทุกฝ่ายเป็นที่น่าพอใจ การแต่งกายตามระเบียบของโรงเรียน นักเรียนกลุ่มเป้าหมาย 120 คน ก่อนการพัฒนา แต่งกายผิดระเบียบ ภายหลังการพัฒนางรอบที่ 1 พบว่า นักเรียนแต่งกายผิดระเบียบ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 91.6 และภายหลังการพัฒนางรอบที่ 2 พบว่า นักเรียนแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียนอยู่ 2 คน ซึ่งพอจะสรุปได้ว่าการพัฒनावินัยด้านการแต่งกายตามระเบียบ ได้ผลดีอย่างน่าพอใจ แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่านักเรียนส่วนน้อยแต่งกายผิดระเบียบของโรงเรียน ซึ่งมีสาเหตุมาจากสถานภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีฐานะยากจน มีชุดนักเรียนเพียงชุดเดียว หากชำรุดหรือซักแล้ว ไม่แห้งก็จะทำให้แต่งกายผิดระเบียบในวันถัดไป และนักเรียนมาโรงเรียนไม่ทันเวลาเพราะจำเป็นต้องช่วยงานบ้านอยู่ การคมนาคมไม่สะดวก และมีรถโดยสารช่วงเช้าเพียง เทียวเดียวประจำหมู่บ้าน ซึ่งทางโรงเรียนจะได้ทำการศึกษาและหาทางช่วยเหลือต่อไป

เที่ยง แหวนวงศ์ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนากิจกรรมเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน โรงเรียนบ้านปลาตุก อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า การที่พัฒนากิจกรรมเสริมสร้างวินัยในตนเองของนักเรียน 3 ด้าน คือ ด้านการรักษาความสะอาด การแต่งกายและห้องเรียนด้านการควบคุมตนเอง และด้านความรับผิดชอบทำหน้าที่ส่งผลให้ครู-อาจารย์ได้รู้จักแก้ไขปัญหาและพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ทำให้นักเรียนรู้จักรักษาสุขภาพร่างกายของตนเองมีการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่สะอาด เอาใจใส่ดูแลความสะอาดของห้องเรียน อาคารเรียนและมีการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้ร่มรื่นสวยงามเพิ่มขึ้น

นัยนา วงศ์โสภณ (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับ การดำเนินงานเพิ่มเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสันติธรรมวิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ผลการศึกษาพบว่า ก่อนดำเนินการพัฒนานักเรียนมักทิ้งขยะเกลื่อนกลาดทั้งในห้องเรียนและบริเวณต่างๆ ของโรงเรียน มักทำอาหารหกเลอะเทอะในช่วงรับประทานอาหาร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนยังขาดอุปนิสัยทางคุณธรรม จริยธรรม ด้านความสะอาด ในช่วงของวงรอบที่ 1 พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มักมาโรงเรียนสาย และไม่ตรงต่อเวลารวมทั้งยังไม่ค่อยจัดอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้ให้เป็นระเบียบหลักเล็กใช้ จากสภาพปัญหาดังกล่าวจึงได้ดำเนินการพัฒนาโดยจัดให้มีการประชุมชี้แจง เพื่อรับทราบปัญหา และสร้างความตระหนักร่วมกัน มีการปรึกษาหารือและประสานงานของความร่วมมือไปยังกลุ่มครูผู้เกี่ยวข้อง และได้กำหนดวิธีการพัฒนาที่สนใจร่วมกัน ได้แก่ การนำเอาหลักสูตรการพัฒนา ลักษณะนิสัยตามแนวทางการศึกษาแบบบาไฮ ซึ่งใช้ได้ผลดีกับนักเรียนระดับปฐมวัย โดยนำหลักสูตรดังกล่าวมาปรับปรุงพัฒนาแล้วนำมาประยุกต์ใช้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยก่อนดำเนินการพัฒนาได้จัดให้มีการประชุมวางแผนปฏิบัติจัดการอบรมครูผู้ร่วมศึกษารวมถึงจัดให้มีการสังเกตติดตามผล และการประชุมสะท้อนผลเพื่อเรียนรู้ข้อดีและข้ออ่อนของการดำเนินการพัฒนาเพื่อปรับแผน และกลยุทธ์ในการพัฒนา ทำให้ครูมีความรู้ เข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการศึกษาแบบบาไฮ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการมากขึ้น โดยสามารถนำแผนการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมประสบการณ์ที่ร่วมกันพัฒนาขึ้นไปปฏิบัติกับนักเรียน ครูมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ รวมถึงข้อเสนอแนะซึ่งนำไปสู่การค้นพบกลยุทธ์ที่เหมาะสมกับการแก้ปัญหาและการพัฒนาร่วมกันมากขึ้น นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีคุณธรรม จริยธรรม ด้านความสะอาดสูงสุด กล่าวคือ ภายหลังจากที่นักเรียนได้รับการพัฒนาตามแผนการเรียนรู้และกิจกรรมเสริมประสบการณ์ซึ่งจัดให้มีการฝึกทักษะในภาคปฏิบัติอย่างต่อเนื่องจนเกิดการเรียนรู้และกลายเป็นอุปนิสัย สามารถสังเกตเห็นได้ว่านักเรียนได้รับความ

สะอาดทั้งภายในห้องเรียนและตามบริเวณต่างๆ ของโรงเรียน ในส่วนของคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรับผิดชอบสามารถสังเกตเห็นได้ว่านักเรียนที่มาโรงเรียนตรงเวลาและนักเรียนที่มีความรับผิดชอบในการจัดเก็บสิ่งอุปกรณ์ เครื่องใช้เข้าที่หลังเลิกใช้งานแล้วมีจำนวนสูงขึ้น

เพชร ยอดบุญนอก (2547 :บทคัดย่อ) ได้ศึกษา การเสริมสร้างพฤติกรรม การมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนบ้านวังม่วง อำเภอโนนสูง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้เนื่องจากโรงเรียนวังม่วง ประสบปัญหา นักเรียนส่วนใหญ่ขาดระเบียบวินัยด้านต่างๆ ได้แก่ การเข้าแถวไม่เป็นระเบียบ ไม่รู้จักรักษาความสะอาดของร่างกาย และเครื่องใช้ที่จำเป็น ทั้งขยะไม่เป็นที่ กิริยามารยาทไม่เหมาะสม เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสกปรกมอมแมม ตลอดจนแต่งกายไม่ถูกต้องตามระเบียบของทางโรงเรียน จึงได้ดำเนินการเสริมสร้างพฤติกรรม การมีวินัยของนักเรียนในวงรอบที่ 1 กลุ่มผู้ศึกษาค้นคว้าได้ดำเนินการโดยใช้กิจกรรม 4 กิจกรรม คือ กิจกรรมการสอนบูรณาการ กิจกรรมโฮมรูม กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตย และกิจกรรมการร้องเพลงผลปรากฏว่า กลุ่มนักเรียนเป้าหมายสามารถพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้มีวินัยด้านการเข้าแถวด้านความสะอาด ด้านกิริยามารยาทและด้านการแต่งกาย โดยในวงรอบที่ 1 ยังพบว่านักเรียนจำนวนหนึ่งยังไม่สามารถพัฒนาตัวเองให้เป็นผู้มีวินัยในด้านต่างๆ ทั้งนี้พบว่าปัญหาส่วนหนึ่งเกิดจากนักเรียนบางคนขาดความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น คณะครูขาดการดูแลและแนะนำนักเรียน อย่างใกล้ชิด ตลอดจนขาดการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องจากปัญหาที่พบดังกล่าวในวงรอบที่ 2 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงดำเนินการเสริมสร้างพฤติกรรม การมีวินัยของนักเรียน โดยนำกิจกรรมเสริมสร้างพฤติกรรม การมีวินัยของนักเรียน 4 กิจกรรม มาพัฒนาปรับปรุง ให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมให้มากขึ้น ให้มีการเสริมแรง โดยการมอบรางวัลและเกียรติบัตรต่างๆ ให้แก่นักเรียนที่มีวินัยในด้านต่างๆ เพื่อให้ นักเรียนเกิดความสนใจและเห็นความสำคัญในการประพฤติตนเป็นผู้มีวินัยในด้านต่างๆ ผลปรากฏว่า นักเรียนทุกคนสามารถปฏิบัติตนเป็นผู้มีวินัย

โดยสรุปกิจกรรมทั้ง 4 กิจกรรมที่กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าใช้ในการเสริมสร้างการมีวินัยของนักเรียนมีความเหมาะสมที่จะใช้การเสริมสร้างพฤติกรรม การมีวินัยของนักเรียนทั้ง 4 ด้าน แต่ทั้งนี้อาจต้องอาศัยระยะเวลาในการดำเนินงานที่ต่อเนื่อง อีกทั้งต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างใกล้ชิดเพื่อให้การดำเนินงานเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ไพโรจน์ จันทร์ขอนแก่น (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานการเสริมสร้างวินัยนักเรียนด้านการรักษาความสะอาด โรงเรียนวังหลวง อำเภอ

เสถียร จังหัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันปัญหาวินัยในตนเองของนักเรียนคือ นักเรียนขาดวินัยด้านการรักษาความสะอาดการแต่งกาย ห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน คือ ใช้เสื้อผ้า ถุงเท้า รองเท้า สิ่งของเครื่องใช้ไม่สะอาดเรียบร้อย ถูกต้องตามระเบียบโรงเรียน ไม่ทำความสะอาดห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วม บริเวณโรงเรียน อาคาร วัสดุประกอบการเรียน การสอนที่ได้รับมอบหมาย จำนวน 30 คน กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนาใน วงรอบที่ 1 ดำเนินการโดยใช้กิจกรรม “รณรงค์การต่างกายสะอาดถูกระเบียบ” และกิจกรรม “ทำความสะอาดทุกตารางนิ้ว” ผลการพัฒนา พบว่า จำนวนนักเรียนที่ขาดวินัยด้านความ สะอาดลดลง บริเวณโรงเรียนสะอาดสวยงามขึ้น นักเรียนมีความตั้งใจและเอาใจใส่ในการทำ ความสะอาด นักเรียนมาโรงเรียนเร็วขึ้น แต่มีสิ่งที่จะต้องปรับปรุงคือ นักเรียนส่วนหนึ่งยังมา โรงเรียนสาย หลบหนีการทำเวรรักษาความสะอาด กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงประชุมร่วมกัน เพื่อหาแนวทางพัฒนาในวงรอบที่ 2 ดำเนินการโดยใช้กิจกรรม “คนดีศรีวังหลวง” และ กิจกรรม “ประกวดความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียน” เป็นกลยุทธ์พัฒนาพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมแต่งกายสะอาดถูกต้องตามระเบียบของโรงเรียน ได้รับการยกย่องชมเชย เป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในโรงเรียน สำหรับความสะอาด ห้องเรียนและบริเวณโรงเรียน พบว่า นักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีความกระตือรือร้นในการร่วมมือกันทำความสะอาด มีความ ตั้งใจและเอาใจใส่ต่อการทำงานมากขึ้นในภาพรวมของนักเรียนกลุ่มเป้าหมายมีวินัยในการทำ ความสะอาดห้องเรียนและบริเวณ โรงเรียนด้วยตนเองมากขึ้น โดยสรุปผลการศึกษาครั้งนี้พบว่า การดำเนินงานพัฒนาวินัยนักเรียน ตามกรอบการศึกษาค้นคว้า ทั้ง 2 ด้าน โดยใช้ กิจกรรมพัฒนาทั้ง 4 กิจกรรม สามารถบรรลุตามกรอบการศึกษาค้นคว้า และมีข้อเสนอแนะ คือ ควรนำกลยุทธ์หรือกิจกรรมที่หลากหลายนำมาพัฒนาวินัยของนักเรียนและให้เวลาเพียงพอ ต่อการดำเนินกิจกรรม มีการกำกับ ติดตาม นิเทศ การดำเนินงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในวิธี ปฏิบัติได้ครบถ้วนทุกคน

วรวิทย์ มาลาสาข (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหา พฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมของนักเรียน โรงเรียนบ้านบ่อหิน อำเภอตระการพืชผล จังหวัด อุบลราชธานี พบว่า พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของนักเรียนด้านการขาดเรียน มาโรงเรียนสาย หลบหนีแล้ว ไม่สนใจเรียน และการแต่งกายมาเรียบร้อยเหมาะสม ดำเนินการแก้ไขโดยให้ การอบรม การให้คำปรึกษา กวดขันการเข้าเรียน โดยครู-อาจารย์ มีการจัดกิจกรรมให้เอื้อต่อการ เรียนการสอน ทำให้นักเรียนมีความรับผิดชอบควบคุมตนเองดีขึ้น มีการแต่งกายที่สะอาดถูก ระเบียบตามกฎ ข้อบังคับ ของโรงเรียน

สุรจิตร ชันชวิชัย (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง โรงเรียนไชยวานวิทยาคม อำเภอไชยวาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต 3 ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า การพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง โรงเรียนไชยวานวิทยาคม ก่อนการดำเนินการพัฒนานั้นพบว่า ครูผู้ปฏิบัติงานนั้นขาดความรู้ความเข้าใจ ในการปฏิบัติงานส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง แผน โครงการกิจกรรมที่จัดขึ้นขาดความชัดเจนไม่ต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนขาดวินัย ในตนเองหลายด้าน ด้านที่พบปัญหา และมีความต้องการในระดับมากคือ ด้านการรักษาความสะอาด ด้านการตรงต่อเวลา ด้านการแต่งกาย กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จึงได้ดำเนินการพัฒนาการดำเนินงานส่งเสริมความมีวินัยในตัวเอง โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ ศึกษาดูงานและนิเทศภายใน จากการดำเนินการพัฒนาทั้ง 3 ด้านกลยุทธ์ในวงรอบที่ 1 ผลปรากฏว่า กลุ่มผู้เข้าร่วมศึกษาค้นคว้ามีความรู้ความเข้าใจ สามารถเขียนแผน โครงการกิจกรรม รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมความมีวินัยในตนเอง ครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน นักเรียนมีวินัยด้านรักษาความสะอาดดีขึ้น โรงเรียนสะอาดน่าอยู่นักเรียนรักโรงเรียน ด้านการตรงต่อเวลานักเรียนมาโรงเรียนทันเวลา การปฏิบัติงานพื้นที่ที่รับผิดชอบ การประกอบพิธีหน้าเสาธงมีความกระตือรือร้น ในการปฏิบัติงาน ส่วนด้านการแต่งกาย พบว่านักเรียนยังแต่งกายไม่ถูกระเบียบทางโรงเรียนอยู่บ่อยข้างมาก ดังนั้นกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้าจึงได้ดำเนินการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในวงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ภายในและจัดกิจกรรมตามวงรอบที่ 1 เพิ่มระยะเวลาในการนิเทศติดตามใช้หลักกัลยาณมิตรนิเทศ มีการประชุมผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนแกนนำ เพื่อประสานความร่วมมือ ผลปรากฏว่า นักเรียนแต่งกายถูกระเบียบของโรงเรียน และมีความเหมาะสมมากขึ้น เป็นที่น่าพอใจ

อนันต์ รุ่งเรือง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาปฏิบัติงานเสริมสร้างวินัยนักเรียน โรงเรียนหนองแวงวิทยานุกูล อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่าปัญหาของการปฏิบัติงานความรู้ความเข้าใจเรื่องระเบียบวินัย การกำกับติดตามและการดำเนินงานไม่ต่อเนื่องดำเนินการแก้ปัญหาโดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ดำเนินการศึกษาดูงานกลุ่มมีการปฏิบัติงานเสริมสร้างวินัยส่งผลให้นักเรียนปรับปรุงพฤติกรรมความมีวินัยด้านการแต่งกาย ตามระเบียบของโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น

โอกาส ยติกร (2547 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเสริมสร้างความมีวินัยของนักเรียน โรงเรียนชุมชนบ้านประโดก-โคกไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา พบว่านักเรียนที่ขาดความสนใจทำความสะอาดส่วนต่างๆ ของร่างกายตัวเอง เสื้อผ้าเครื่องแต่ง

กายไม่รับผิดชอบการทำความสะอาดห้องเรียน ตลอดจนบริเวณที่รับผิดชอบหลังจากใช้กิจกรรมศิษย์พิชิต 3 ส. (สะอาด) กิจกรรมการประกวดระเบียบแถว และกิจกรรมการประกวดมารยาทไทย ทำให้นักเรียนมีการพัฒนาที่ดีขึ้น สามารถพัฒนาตนเองในด้านความสะอาดได้เป็นอย่างดี

7.2. งานวิจัยต่างประเทศ

กิลล์ (Gill. 1962 : 144-149) ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อสภาพปัญหาของเด็ก พบว่า เด็กที่เรียนดีนั้นจะมีปัญหาด้านการปรับตัวน้อยกว่ากลุ่มนักเรียนที่เรียนอ่อน และมีความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดีกว่ากลุ่มที่เรียนอ่อนด้วย

เจงส์ (Jencks. 1971 : 71) ได้ศึกษาพบว่า นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่อยู่ในโรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมดี จะมีปัญหาการเรียนน้อยกว่า และมีโอกาสในการศึกษาต่อในวิทยาลัยได้มากกว่านักเรียนในโรงเรียนที่มีสิ่งแวดล้อมไม่ดี

มาร์ตินสัน (Martinson. 1991 : 34) ได้ศึกษาถึงการควบคุมความประพฤติของนักเรียน โดยอาจารย์ใหญ่และครูผู้ทำหน้าที่ดูแลความประพฤติ และระเบียบวินัยของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและอาจารย์ผู้คุมความประพฤติต่างก็ ต้องการให้นักเรียนลดความประพฤติหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยมีวิธีแก้ไขพฤติกรรมปัญหาของนักเรียน คือ การใช้ยุทธวิธีที่สุภาพ ไม่ดูค่า หรือทำโทษ ถ้านักเรียนไม่ร่วมมือก็จะมี การบังคับมากขึ้น และจากการสังเกตพบว่า การใช้ความสุภาพและแก้ปัญหาความประพฤติของนักเรียนได้ดีกว่าวิธีการอื่นๆ

กอร์ริสัน (อัญชลี หนักแน่น. 2537 : 33 ; อ้างอิงมาจาก Gorrison. 1959) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกให้นักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา แห่งรัฐจอร์เจีย โดยศึกษานักเรียนจำนวน 276 คน ผลการวิจัยครั้งนี้ ปรากฏว่า พฤติกรรมที่เด็กหญิงกระทำผิดมากที่สุดคือ การพูด การหัวเราะ แต่สำหรับเด็กชายเป็นไปในทางก้าวร้าวมากกว่าเด็กหญิง คือ การต่อสู้ และการโยนสิ่งของ

ไลออนส์ (Lyons. 1993 : 195) ได้ศึกษาความเข้าใจของผู้บริหารโรงเรียนและครูถึงปัญหาและลักษณะครูถึงปัญหาและลักษณะพฤติกรรมของวัยรุ่น ที่รวมเป็นแก๊งซึ่งส่งผลกระทบต่อโรงเรียน ด้านระเบียบวินัยและความปลอดภัย ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ หรือครูที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับความพฤติกรรมและระเบียบวินัยของโรงเรียน มีความเห็นว่า เด็กที่รวมแก๊งวัยรุ่นนั้นส่วนใหญ่ จะมาจากครอบครัวที่แตกแยก อยู่ในชุมชนที่ยากจน อยู่ในโรงเรียนขนาด

ใหญ่ เป็นเด็กที่มีผลการเรียนอ่อนกว่าปกติ ซึ่งสาเหตุเหล่านี้จะทำให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่ดีของเด็กตามมา

จากการศึกษาสรุปได้ว่า สาเหตุที่นักเรียนประพฤติดีระเบียบวินัยเนื่องมาจาก

1. สภาพครอบครัวของนักเรียน
2. สภาพแวดล้อมในโรงเรียนของนักเรียน

เกรจซี่ (Krejcie. 1970 : 4483-A) ได้ศึกษาทัศนะ ของผู้บริหาร โรงเรียนครูและนักเรียนเกี่ยวกับ ปัญหาทางพฤติกรรมของนักเรียน 6 ด้าน ได้แก่

1. ปัญหาการปฏิบัติตนในชั้นเรียน
2. ปัญหาพฤติกรรมก้าวร้าว
3. ปัญหาการลักขโมย
4. ปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด
5. ปัญหาเกี่ยวกับการพกพา และใช้อาวุธ
6. พฤติกรรมที่ก่อให้เกิดปัญหาอื่น

ผลการวิจัยค้นคว้าปรากฏว่า ผู้บริหาร โรงเรียน ครู และนักเรียน ซึ่งอยู่ในตำแหน่งฐานะที่แตกต่างกัน มีทัศนะต่างกัน และยังพบว่า ความแตกต่างระหว่างเพศ ของบุคคลในตำแหน่งฐานะเดียวกัน มีส่วนกำไรฐานะแตกต่างกันด้วย

ฮิวจ์ (Hughes. 1997 : 4206-A) ได้ศึกษาผลของรูปแบบของการแต่งกายของนักเรียนที่มีผลกระทบต่อระเบียบวินัยและบรรยากาศของห้องเรียน โดยศึกษากับครู พ่อแม่และนักเรียนจาก โรงเรียนในเมืองและนอกเมืองในเท็กซัส โดยนักเรียนในโรงเรียนหนึ่งสวมเครื่องแบบไปโรงเรียน ส่วนอีกโรงเรียนไม่ได้สวมเครื่องแบบนักเรียน จากผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่ได้สวมเครื่องแบบไปโรงเรียน ไม่อยู่ในระเบียบมากกว่านักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนที่แต่งเครื่องแบบนักเรียนและครู พ่อแม่เห็นด้วยกับการให้นักเรียนมีการใช้เครื่องแบบนักเรียนส่วนนักเรียนไม่สนับสนุนในเรื่องของเครื่องแบบนักเรียน แต่เห็นด้วยกับการสร้างบรรยากาศที่ดีขึ้นในโรงเรียน นอกจากนั้นแล้วยังแสดงถึงครูที่สอนในโรงเรียนที่ไม่ได้แต่งเครื่องแบบนักเรียนต้องใช้กลยุทธ์ต่างๆ มากมายเพื่อปรับเปลี่ยนบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนมากกว่าครูใน โรงเรียนที่นักเรียนแต่งเครื่องแบบนักเรียน

จอห์นสัน (Johnson. 1997 : 2769-A) ได้ศึกษาการใช้ทีมงานร่วมรักรักษา ระเบียบวินัยด้านต่างๆ ของโรงเรียนและการจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของครู จะช่วยลดจำนวน พฤติกรรมเกี่ยวกับการทำผิดต่างๆ และส่งผลต่อการหยุดพฤติกรรมเหล่านั้น นอกจากนี้ยังได้

สอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่มีการจัดทีมงาน ร่วมกันรักษาระเบียบวินัยและการจัดกลุ่มมา เพื่อให้คำปรึกษาของครูช่วยป้องกันปัญหาการทำผิดวินัยซึ่งนำโรงเรียน ไปสู่ความล้มเหลว ได้หรือไม่ และศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างระดับความเห็นด้วยของผู้บริหารว่าผลต่อ ประสิทธิภาพของแนวปฏิบัติทั้งสองประการและอัตราของการกระทำผิดวินัยในโรงเรียน หรือไม่ โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้อำนวยการ ใน โรงเรียนที่มีนักเรียนไม่ต่ำกว่าเกรด 5 และไม่เกิน เกรด 8 จำนวน 180 คน ในเมืองโอเรกอน จากคำตอบที่ได้ผู้บริหารทุกคนเห็นด้วยว่า ทีมงาน ร่วมรักษากฎวินัย และจัดกลุ่มให้คำปรึกษาของครูช่วยลดปัญหาการกระทำผิดวินัย และช่วย ปรับปรุงพฤติกรรมของนักเรียนและลดเด็กพฤติกรรมทำผิดวินัย มีความสัมพันธ์กับอาศัยด้วย ของผู้บริหารต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานทั้ง 2 อย่าง

เอคดี้ (Eddy. 1998 : 4505-A) ได้วิจัย การรับรู้ของครูและนักเรียนที่มีต่อ สภาพแวดล้อมของโรงเรียนและระเบียบวินัยของนักเรียน การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความแตกต่างในการรับรู้ของครูและนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมของโรงเรียน และระเบียบ วินัยของนักเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มคือ ครูซึ่งมีองค์ประกอบคือ เพศ, บทบาท หน้าที่ประสบการณ์สอน และการรับรู้ของครูที่มีต่อสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและระเบียบ วินัยของนักเรียน นักเรียนที่มีองค์ประกอบคือ เพศ ระดับชั้นเรียน ภูมิหลังการเรียนการสอน และการรับรู้ของนักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมของ โรงเรียน และระเบียบวินัยของนักเรียน โดย เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสำรวจ (Likert-type Scale) ผลการวิจัยว่าการรับรู้ของครูและ นักเรียนที่มีต่อสภาพแวดล้อมของ โรงเรียนและระเบียบวินัยของนักเรียนมีความแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คิม (Kim. 2000 : 2979-A) ได้ทำการวิจัย ผลการฝึกทางจิตใจของนักศึกษาใน สถาบันเทววิทยา โดยกล่าวว่า มนุษย์ที่สมบูรณ์ คือผู้ซึ่งรับรู้สัมพันธ์ภาพด้วยพระเจ้าด้วยตัว ของตนเอง ด้วยเพื่อนและด้วยธรรมชาติ และเพื่อนสนับสนุนสัมพันธ์ภาพดังกล่าว ด้วยวิธีการฝึก ปฏิบัติด้วยการสวดมนต์ และการศึกษาจากคัมภีร์และเพื่อสนับสนุนสัมพันธ์ภาพด้วยตัวตน ของตนเองด้วยการเชื่อในตนเองสำหรับสนับสนุนสัมพันธ์ภาพ ด้วยเพื่อนก็ด้วยการให้ความ รักและกับธรรมชาติ ก็ด้วยการปกป้องธรรมชาติ จากการวิจัยครั้งนี้ใช้เพื่อร่วมในการวาง แผนการจัดระเบียบวินัยในชั้นเรียนมีผลกระทบต่อการจัดระเบียบในชั้นเรียนของลูก และชี้วัด ว่าการพบพ่อแม่มีผลกระทบที่แท้จริงต่อพฤติกรรมในชั้นเรียน ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้สนับสนุน ถึงความสำคัญในการพบผู้ปกครองเพื่อการพิจารณาวางแผนหรือพัฒนาเกี่ยวกับวินัยของ นักเรียน สำหรับ โรงเรียนอื่นๆ

เอนคิโอ (Enciso. 2001 : 961) ได้ศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับวินัยนักเรียนตามทัศนะของนักเรียน ครู และผู้บริหาร โดยศึกษาในโรงเรียนระดับกลางที่มีนักเรียนประมาณ 1,700 คน ครู 69 คน พฤติกรรมด้านวินัยของนักเรียนคือ พฤติกรรมไม่เหมาะสมแบบการกล่าววาจาที่ก่อให้เกิดอุปสรรคต่อการเรียนของนักเรียนคนอื่นๆ ในชั้น จากการศึกษาเชิงเอกสาร พบว่าความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการระบุปัญหาวินัยของครูจะต้องรับรู้ก่อนที่ดำเนินการใดๆ เกี่ยวกับวินัยนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า ทั้งครูและนักเรียน ไม่มีความรู้สึกว่าการปฏิบัติใดๆ ต่อปัญหาวินัยนักเรียนมีประสิทธิภาพในการป้องกัน หรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไม่เหมาะสม แต่ผู้บริหารรู้สึกว่าการเป็นปัจจัยสำคัญในการนำนโยบายการแก้ปัญหานักเรียนไปใช้ได้อย่างประสบความสำเร็จซึ่งขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการจัดชั้นเรียนของครู และนักเรียนมีความเชื่อว่าผู้ปกครองเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในกระบวนการแก้ไขปัญหาด้านวินัยของนักเรียน

โบลลิงเกอร์ (Bollinger. 2002 : 2052-A) ได้ศึกษาผลกระทบของการแต่งกายด้วยเครื่องแบบนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ไป และพฤติกรรมด้านระเบียบวินัยของนักเรียนในโรงเรียนในเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายผลกระทบของนโยบายการแต่งกายด้วยเครื่องแบบนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ ไป กับระเบียบวินัยของนักเรียนในโรงเรียนในเมือง กลุ่มตัวอย่างคือ ครู พ่อแม่ จากโรงเรียนในเมืองในรัฐเท็กซัส โดยรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสำรวจและบันทึกเกี่ยวกับระเบียบวินัยของนักเรียนทั้งสองโรงเรียน ผลการศึกษาพบว่า

1. ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในโรงเรียนในต่างๆ ไป
2. ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในโรงเรียนต่างๆ ไป ในเขตเมืองที่แต่งตัวเครื่องแบบนักเรียน และไม่ได้แต่งเครื่องแบบนักเรียน

3. ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างข้อมูลทางระเบียบวินัยของโรงเรียนจากทั้งสองโรงเรียนในปีการศึกษา 2000, 2001 และ 2002 ความหมายโดยนัยของการวิจัยก็คือจะ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของนักเรียนในเรื่องของการปรับปรุงนโยบายการแต่งเครื่องแบบระหว่างโรงเรียน แต่ก็มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเรื่องการปรับปรุงนโยบายการแต่งเครื่องแบบระหว่างโรงเรียนในโรงเรียนเดียวกัน

เซนท์เนอร์ (Zentner. 2002 : 2312-A) ได้ทำการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างระเบียบวินัยของนักเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนซึ่งการวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระเบียบวินัยของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและระเบียบวินัยของนักเรียน มีความสัมพันธ์มีนัยสำคัญทางสถิติ และได้กำหนดระเบียบวินัยที่สัมพันธ์กัน ซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์ที่ดี

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า ระเบียบวินัยของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนา ส่งเสริมอย่างเร่งด่วนเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางสังคม ส่งผลให้เด็กและเยาวชนขาดระเบียบวินัย การทิ้งขยะจะเห็นได้ทั่วไป ถ้ำบ้านเมืองสกปรก ส่อให้เห็นถึงการพัฒนาของคน ดังนั้น ผู้ศึกษาค้นคว้าจึงได้เล็งเห็นความสำคัญและจะได้ทำการศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานเพื่อเสริมสร้างวินัยความมีวินัยในตนเองของนักเรียนโรงเรียนเทศบาล 4 วัดใต้โพธิ์คำต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY